

STRATÉGIAI AJÁNLÁSOK

**Magyarország
leendő afrikai
fejlesztési
stratégiájához**

Írta és szerkesztette:

Morenth Péter és Tarrósy István

További közreműködők:

Frank Zoltán, Marton Bogát, Szilasi Ildikó Hermina

Külön köszönet Kárai Anita szakmai munkájáért

E szakmai anyag elkészítésére a HAND Szövetség Afrika munkacsoportja, egyben a szakmai irányító testület tagjai, azaz az Afrikai-Magyar Egyesület, az Afrikáért Alapítvány, és az Anthropolis Egyesület közösen adtak megbízást

Készült a HAND Szövetség „Új Hangok a Nemzetközi Fejlesztésben” elnevezésű keretpályázaton belül megvalósult Afrika-pályázat keretében a szakmai irányító testület koordinációjában a EuropeAid és az Európai Unió támogatásával.

A kiadványban megfogalmazott vélemények
nem feltétlenül tükrözi az Európai Unió véleményét.

Ez az ajánlás nem tükrözi a HAND és tagszervezeteinek nézőpontját

A szakmai irányító testület tagjai

Afrikai-Magyar Egyesület

Balogh Sándor elnök,
Szilasi Ildikó Hermina projekt
koordinátor és
Marton Bogát projekt
asszisztens

Afrikáért Alapítvány

France Mutombo elnök,
Frank Zoltán és
Mészáros Zsolt projekt
koordinátorok

Anthropolis Egyesület

Lerner Balázs elnök,
a HAND Afrika Munkacsoport
vezetője

Partnerek

Pécsi Tudományegyetem BTK

Afrika Kutatóközpont

dr. Tarrósy István, ügyvezető

Magyar Afrika Platform

Morenth Péter és France Mutombo
társelnökök

Tartalomjegyzék

Előszó	3
I. Előzmények – a stratégiai ajánlás(ok) létrejöttének összefoglalása (Frank Zoltán)	4
I.1. Összefoglaló az ajánlások céljairól (Szilasi Ildikó Hermina)	6
I.2. A kérdőív eredménye (Kárai Anita)	6
II. A stratégiai ajánlások területi kontextusai	13
II.1. Globális kontextus Afrika felértékelődéséről és a globális rendszer új dinamikáiról (Tarrósy István)	13
II.2. Az európai kontextus - EU-Afrika reláció: nemzetközi irányelvek, szerződések és törekvések (Tarrósy István - Morenth Péter)	14
II.3. Térségi kitekintés – a visegrádi országok afrikai jelenléte, az együttműködés regionális szorgalmazása (Tarrósy István)	17
II.4. Nemzeti aspektusok - Magyarország-Afrika reláció: feladatok, kötelességek, lehetőségek (Morenth Péter)	18
III. Összefoglaló az eddigi magyar „stratégia-gyártó” kezdeményezésekről (Szilasi Ildikó Hermina – Morenth Péter – Tarrósy István)	23
III.1. Az Afrika – stratégiára vonatkozó kezdeményezésekről	24
III.2. A már megfogalmazott stratégiai ajánlások összefoglalása	24
III.3. „Soft power” és public diplomacy megfontolások (Tarrósy István)	28
IV. Szektoronkénti stratégiai ajánlások és javaslatok (Szilasi Ildikó Hermina – Morenth Péter – Tarrósy István)	30
IV.1. Civil szektor (Szilasi Ildikó Hermina)	30
IV.2. Gazdasági szektor (Morenth Péter)	31
IV.3. A tudományos-akadémiai terület hozzájárulása, lehetséges szerepvállalása (Tarrósy István)	33
V. Mellékletek	35
V.1. A kiküldött online kérdőív	35
V.2. A stratégiai ajánlás előzetes összefoglalója - állapotjelentés	41
V.3. Mindazok, akik hozzájárultak e dokumentum létrejöttéhez	44
V.4. Felhasznált irodalom	45
V.5. Szerzőink	47

Előszó

Intenzív alkotó-szerkesztő munkánk során leginkább arra ügyeltünk, hogy miközben az elmúlt években - számos esetben saját szervezéseinkben - Magyarországon lefolytatott szakmai-civil eszmecserekből, diskurzusokból merítkezhettünk, a futó konkrét projekthez beérkezett anyagok, információk, kérdőívek, szakmai fórumok és háttérdokumentumok alapján dolgozzunk.

Jelen anyag sokak tudásából, tapasztalataiból táplálkozik, és bizonyosan nem úgy született meg, hogy a párbeszédbe bevont szereplők a hazánk számára oly fontos és a jövőben még inkább fontossá váló diskurzust lezártak tekintik. Sokkal inkább olyan munka, amely igyekszik ráerősíteni az évek alatt felhalmozódott és több esetben konszenzusos igazsággént elfogadott gondolatokra, elképzelésekre, és egyértelmű célja a további eszmecsere bátorítása - mostantól viszont tematizáltan.

Azt szeretnénk, ha „ajánlásaink” reflexiókra, építő kritikára ösztönöznék az Afrikával foglalkozó, Afrikáért, és a magyar-afrikai kapcsolatokért bármely szektorban dolgozó szereplőket, és anyagunk annak hivatalos publikálástól számítva folyamatosan fejlődhetne.

E nyitott végű folyamat egy következő állomásaként, az időközben beérkező vélemények alapján 2011 év végén egy finomhangolt újabb írás láthatna napvilágot, továbbá egy újabb Afrika-szimpóziumra kerülhetne sor minden érintett aktor részvételével.

Az eme ajánlásokat olvasókat tehát arra bátorítjuk, hogy tegyék hozzá az általunk leírt/megszerkesztett gondolatokhoz a sajátjukat, folytatva az évekkel ezelőtt indult párbeszédet, annak reményében, hogy hazánkban hamarosan megszülethet a várva-várt kormányzati stratégia.

Budapest - Pécs, 2011. március - július

Morenth Péter és Tarrósy István

I. Előzmények – a stratégiai ajánlás(ok) létrejöttének összefoglalása (Frank Zoltán)

Ismert tény, hogy az EU elnökségek féléves időtartama mindenki számára lehetőségek sorát kínálja, és az uniós félév során megvalósuló események, rendezvények, nem csak az adott országot és annak imázsát építik, de kiváló alkalmat és teret biztosítanak a civil szervezetek számára is, kezdeményezéseik bemutatására, fejlesztésére, általában láthatóságuk növelésére. Minden soros elnökséget betöltő ország részére biztosított a lehetőség tehát, hogy e hat hónap során a kormányzati és diplomáciai eseményekkel párhuzamosan a civil társadalom és szereplői is megmutassák országuknak, az Európai Uniónak és a tágabban értelmezhető nemzetközi közösségnek is, mire is képesek, mire lehetnek képesek a jövőben.

Mindezek tudatában látott munkának 2010-ben a HAND ernyőszervezet és tagszervezetei, hogy megtervezzék azt a féléves, az Európai Unió EuropeAid programja által finanszírozott programsorozatot, melynek szerves eleme a jelen stratégiai ajánlás is. A HAND Szövetség „Új Hangok a Nemzetközi Fejlesztésben” elnevezésű keretpályázaton belül megvalósult ezen Afrika-pályázat célja, hogy civil perspektívából, fejlesztési fókuszú afrikai stratégiai ajánlásokat fogalmazzon meg a kormányzat számára.

A HAND Szövetség Afrika munkacsoportja, egyben a szakmai konzorcium tagjai, azaz, az Afrikai-Magyar Egyesület, az Afrikáért Alapítvány és az Anthropolis Egyesület, közösen a Magyar Afrika Platformmal nem kisebb célt tűzött ki maga elé, mint egy átfogó programsorozat keretében népszerűsíteni a magyar afrikai civil szervezeteket, bemutatni azok munkásságát, ezen keresztül is hozzájárulva egy tudatosabb társadalmi szemlélet és hozzáállás kialakulásához.

Kiemelten fontos eleme a projektnek egy Afrikára irányuló fejlesztési stratégiai ajánlásnak a megfogalmazása, azon nem titkolt szándékkal, hogy ezen keresztül is segítsék, támogassák az érintett hazai döntéshozók munkáját, és ezáltal előmozdítsák egy átfogó összkormányzati Afrika-stratégia megalkotásának a lehetőségét.

A tervezés folyamata már 2010-ben megkezdődött, melynek keretében az érintett szervezetek képviselői és szakemberei számos megbeszélés és egyeztető tárgyalás során felépítették mind a programsorozat megvalósítandó elemeit, mind előkészítették az ajánlalkészítési folyamat szükséges lépéseit. Ezen egyeztető tárgyalások alkalmával a felek meghatározták, melyek azok a pontok, amiket egy hatékony ajánlásnak tartalmaznia kell, valamint megállapodtak a követendő módszertani elemekben és ütemezték annak megvalósítását.

Az ajánlást készítő szakmai konzorcium első lépésben kijelölt egy irányító testületet, mely a teljes folyamat koordinálásáért és végrehajtásáért volt felelős. Az irányító csoport tagságát a konzorciumot létrehozó szervezetek vezetői, valamint két munkatársuk és az ajánlást jegyző két szakember alkották. Ezen irányító csoport vezetésével és részvételével zajlott az első workshop is, melynek keretében először vitatták meg a felek az eddigi hasonló törekvések pozitív és negatív tapasztalatait, valamint azok eredményeit és az ezek ismeretéből és feldolgozásából fakadó szükséges lépéseket. Az ajánlás elkészítésére az irányító testület két tapasztalt afrikánista szakembert, Morenth Pétert és dr. Tarrósy Istvánt kérte fel.

A találkozó eredményeire építve az irányító testület a következő végrehajtandó tevékenységeket határozta meg:

- kérdőív elkészítése (*lásd melléklet*),
- fókuszcsoportos meeting,
- szimpózium,
- ajánlási dokumentum elkészítése

Az ajánlás készítésébe bevont szereplők körét pedig az alábbiak szerint határozta meg a csoport:

- Afrikával foglalkozó hazai civil és szakmai szervezetek vezetői és munkatársai,
- afrikanisták és fejlesztésben és segélyezésben jártas szakemberek,
- diplomaták (*Tiszteletbeli Konzuli Testület afrikai tagjai, rezidens afrikai nagykövetségek, volt afrikai nagyköveteink*),
- politikai döntéshozók és intézmények (*Külügyminisztérium, azon belül is kiemelten KüM STRAFO, KüM NEFE, Nemzetgazdasági Minisztérium, Nemzeti Erőforrás Minisztérium*), a tudományos élet Afrikával foglalkozó szereplői (*kiemelten a Pécsi Tudományegyetem Afrika Kutatóközpont, az Afrika Tanulmányok folyóirat, ELTE Afrikanisztika MA program munkatársai*)

A kérdőív által minél szélesebb körben igyekeztünk információt gyűjteni az ajánlás elkészítéséhez, mind szektorálisan, mind módszertanilag strukturált kérdésekkel. A kérdőív kitöltésére a szakmai irányító testület a fent említett érintettek közül kért fel szakembereket.

A kérdéssor online formátumban készült el, és a megkérdezetteknek lehetőségük volt az ívet más érdeklődők felé is továbbítani. Az összegyűlt adatok szakmai összesítésre és kiértékelésre kerültek (*ld. 1.3.*), hogy az ajánlást készítő szakemberek beépíthessék azt munkájukba. A szakmai konzorcium szándéka szerint ezen kérdőív megválaszolásával olyan személyek is hozzájárulhattak a munka diverzifikáltságához és információbőségéhez, akik bármilyen oknál fogva nem tudtak a folyamat többi elemében részt venni és nézeteiket megosztani.

A már említett zártkörű fókuszcsoportos találkozóra 2011 áprilisában került sor a Magyar Külügyi Intézet épületében. A meghívott döntéshozók és kormányzati intézmények képviselői megvitatták a készülő stratégiai ajánlás alapvető célkitűzéseit, egyeztették az álláspontokat. A Külügyminisztérium, a Nemzetgazdasági Minisztérium, valamint a Nemzeti Erőforrás Minisztérium munkatársain kívül részt vett több Afrikával foglalkozó szakember, így a jövőbeni pretoriai külgazdasági szakdiplomata, és egyetemi oktatók is. A megbeszélés az irányítócsoporthoz két tagjának moderálásával zajlott le, előre meghatározott tematikát követve, ennek során kirajolódtak azon pontok, melyekben egyetértettek a felek és ellentétek is, melyek feloldására az ajánlás igyekszik megoldást kínálni.

A 2011 májusában, az Afrika Centrumban (*Afrikai-Magyar Egyesület székháza*) lebonyolított szimpózium már e zártkörű kerekasztal megbeszélés, és az addig beérkezett kérdőíves válaszok által gyűjtött információk felhasználásával zajlott le sokkal tágabb meghívotti kör részvételével. Az ajánlás készítőinek előadásai mellett a Külügyminisztérium részéről a STRAFO és a Közel-Keleti és Afrika Főosztály vezetői tartottak előadást a vonatkozó aktuális kormányzati stratégiáról és törekvésekről. Az előadások után kötetlen beszélgetés formájában vitathatták meg a résztvevők az elhangzottakat.

Előre nem tervezett, de igen hasznos elemként említendő meg a Külügyminisztérium által indítványozott kétoldalú egyeztetés, mely két találkozóából állt. Első alkalommal a projekt két koordinátora járt a minisztérium Stratégiai Tervezési Főosztályának vezetőjénél tájékoztatást adni a projekt helyzetéről és addigi eredményeiről, valamint megvitatni az együttműködési lehetőségeket. A minisztérium további aktív támogatását jelezte a szintén általuk kezdeményezett, zárt ajtók mögött megtartott második egyeztetés, melynek résztvevői a Minisztérium NEFE, STRAFO és Afrika Főosztályának képviselői voltak, civil oldalról pedig részt vett az irányítócsoporthárom tagja, valamint a HAND Afrika Munkacsoportjának vezetője.

A tárgyalások és találkozók lezárultával minden addigi információ és ismeret rendszerezésre került, hogy azokat feldolgozva és beépítve alkossa meg a két szakember az elkészítendő stratégiai ajánlást.

I.2. Összefoglaló az ajánlások céljairól (Szilasi Ildikó Hermina)

A HAND „Új Hangok a Nemzetközi Fejlesztésben” elnevezésű keretpályázaton belül megvalósult Afrika-pályázat elsődleges célja, hogy civil perspektívából fejlesztési fókuszú afrikai stratégiai ajánlásokat fogalmazzon meg a magyar kormányzat számára. Bár a stratégiai ajánlások egy multiszektorális konzultációs folyamat során kerültek összegyűjtésre, elsősorban a civil szektor szempontjait helyezi előtérbe.

Céljai a következők:

- az Afrikával foglalkozó civil szereplők eredményeinek javítása a humanitárius segélyezési, nemzetközi fejlesztési, oktatási-tudományos és az üzleti tevékenységek területén,
- multiszektorális konzultáció mentén a szereplők igényeinek, céljainak, várt eredményeinek számbavétele, a segítő és gátló tényezők, a gyengeségi és kitörési pontok megfogalmazása,
- reális célokkal, praktikus és megvalósítható ajánlásokkal a kormányzat munkájának segítése, ezáltal hozzájárulás ahhoz, hogy Magyarország kormányzati Afrika-stratégiája koherens, hatékony és sikeres legyen,
- az Afrikával foglalkozó magyar stakeholderok kommunikációjának javítása, együttműködésének elősegítése, hatékonyságának növelése,
- hosszú távú közös gondolkodás megalapozása a kormányzat, a civil, és más szektor képviselői között,
- fentiek által a magyar-afrikai kapcsolatok erősítése, a magyar társadalom afrikai ügyek iránti elkötelezettebbé tétele, a humanitárius segélyezés, a nemzetközi fejlesztés, a tudományos-oktatási, és az üzleti területen a magyar szereplők működésének hitelesítése, támogatása, és erősítése.

I.3. A kérdőív eredménye (Kárai Anita)

A kérdőív mintegy 80 emberhez jutott el online formátumban a minél gyorsabb kitöltés lehetősége és szakmai értékelés érdekében. A szakmai irányító testület szándéka szerint a kérdőív megválaszolásával olyan személyek is hozzájárulhattak a vállalt dokumentum sikerességéhez, akik bármilyen oknál fogva nem tudtak részt venni az adatgyűjtés folyamatában és nézeteiket megosztani az alkotókkal.

A kérdőívben olyan szervezetek és személyek válasza jelenik meg, akik kormányzati, gazdasági, tudományos, kulturális, NGO, egyházi, és egyéb területen kapcsolatban állnak Afrikával. A kérdőív a válaszadók véleményét, meglátásait tükrözi, és nem tekinthető reprezentatívnak abban a tekintetben, hogy egyes csoportokat nagyon nehéz elérni egy ilyen jellegű felméréssel. Így például olyan csoportok – melyek szerepe kiemelt fontosságú –, mint a kormányzat és az NGO-k, alulreprezentáltak a válaszadók között.

A válaszadók megoszlása

A kérdőívre érkezett válaszok alapján Magyarországon jelenleg két nagyobb csoport definiálható az afrikai témával kapcsolatban: egyrészt évtizedes múlttal rendelkező szervezetek, intézetek működnek, melyek még jóval a rendszerváltás előtt kezdtek el Afrikával foglalkozni (*a szervezetek/személyek körülbelül harmada*), e mellett kialakult egy újabb, frissebb generáció, amely az ezredforduló környékén, illetve Magyarország EU-csatlakozása után kapcsolódott be ebbe a témába.

Szakterületi szempontból a válaszadók közel harmada tudományos tevékenység, negyede civil szervezeti tevékenység kapcsán érintett Afrikát illetően, míg a gazdasági és kormányzati érintettség ennél alacsonyabb mértékben képviselt (*20, illetve 15 százalék*). Az egyházi és kulturális vonal elhanyagolható.

Milyen szektorokat érint az Ön Afrikával kapcsolatos tevékenysége?	Válaszadók megoszlása
kormányzati	15.4%
egyházi	3.9%
gazdasági	19.2%
tudományos	30.8%
kulturális	3.8%
NGO	26.9%

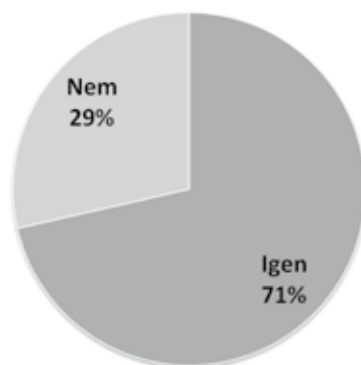
Tevékenység szempontjából vizsgálva igen heterogén társaság körvonalazódik. A válaszadók tevékenysége szempontjából Magyarországon a leghangsúlyosabb területek Afrika kapcsán a fejlesztés, oktatás, szemléletformálás, ezektől nem sokkal elmaradva az emberjogi, kutatói, valamint a diplomáciai és külgazdasági területek következnek. Az előbbieknél alacsonyabb mértékben szerepelnek az olyan tevékenységek, mint az egészségügy, vagy akár a biztonságpolitika. Az olyan nemzetközileg is fontos területek, mint az élelmiszerbiztonság, környezetvédelem, mezőgazdaság, globális nevelés és fejlesztésoktatás ma Magyarországon marginális szerepet töltenek be.

Milyen jellegű ezen tevékenysége?	Válaszadók megoszlása
emberjogi	8.3%
szemléletformálás	10.4%
globális nevelés	4.2%
kulturális ismeretterjesztés	6.2%
kutatás	8.3%
mezőgazdaság	2.1%
élelmiszerbiztonság	2.1%
környezetvédelem	4.2%
fejlesztés	10.4%
oktatás	10.4%
fejlesztésoktatás	4.2%
egészségügy	6.3%
biztonságpolitika	6.3%
diplomácia	8.3%
külgazdasági – kereskedelmi	8.3%

Mitől lenne sikeres egy afrikai fejlesztési stratégia?

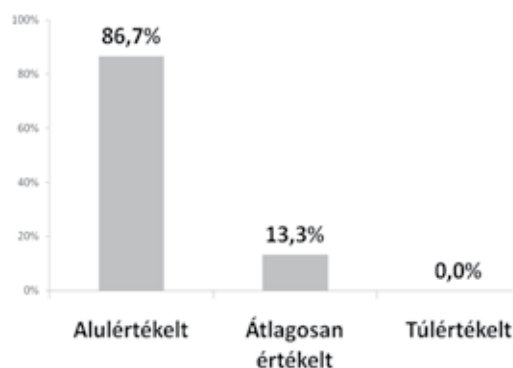
A válaszadók szinte teljes csoportja ismeri Magyarország fejlesztéspolitikáját, és habár mindenki köthető Afrikához, a fekete kontinens fejlesztéspolitikájával meglepően sokan nincsenek tisztában.

Ismeri Ön Afrika fejlesztéspolitikáját?

A válaszadók nagy többsége úgy gondolja, hogy ma Magyarországon az „Afrika-téma” alulértékelt, a kisebbség ítéli meg úgy, hogy átlagos/megfelelő szinten kezelt területről van szó. A túlértékelt jelzőt a válaszadók egyike sem használta. Ennek ismeretében nem meglepő, hogy a többség szerint szükség van afrikai fejlesztési politikára Magyarországon. A megkérdezettek mindegyike igényel nemzeti Afrika stratégiát, feltétlenül szükségesnek tartja ennek kidolgozását.

Ön szerint az Afrika-téma Magyarországon

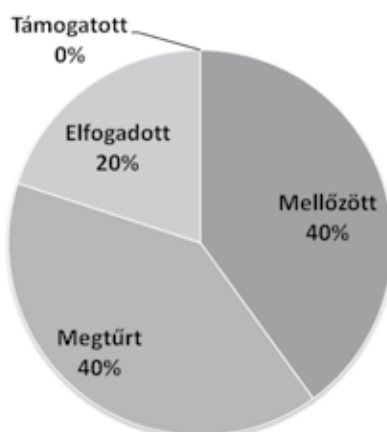

A sikeres afrikai fejlesztési politika kialakításának legfőbb gátló tényezőként hazánkban a megkérdezettek a politikai akarat és támogatás hiányát jelölik meg, kiegészítve az összehangoltság és koordináltság hiányával. A válaszadók közül többen gondolják úgy, hogy túl kevés a szektorok közötti együttműködés és információ megosztás. Ennek tükrében egyértelműen megfogalmazható az igény egyfajta központi koordinálásra, kommunikációs és információs központ működtetésére, elősegítve a különböző szektorok és szereplők igen differenciált és sokszor hiányos tudásának egységesítését.

Változatosabb és szerteágazóbb az eredmény a területi fontosság kérdésében. A válaszadók szerint Afrikával kapcsolatban a következő területek azok, amelyekkel kiemelten érdemes foglalkozni: gazdaság, kultúra és tudomány. Az egyik válaszadó konkrétan fogalmazott, ez nagyjából tükrözi és össze is foglalja a megkérdezettek véleményét: -Minden területtel érdemes foglalkozni, ahol Magyarország kormányának, vagy civil és üzleti szférájának tapasztalata van, ahol tapasztalatátadás lehetséges. Hosszabb távon fontos lehet, hogy egy-két országra koncentrálna hazánk, ahol több szektorális szinten is be lehetne kapcsolódni a fejlesztésbe. Fontos lenne elválasztani a humanitárius, fejlesztési együttműködés és az üzleti tevékenység területeit. Üzleti szempontból elsősorban arra kellene koncentrálni, hogy az európai uniós projektekbe hol tud bekapcsolódni egy magyar szereplő." Más aspektust fogalmazott meg egy másik megkérdezett: „Természetesen a bilaterális kapcsolatok fejlesztése, a gazdasági együttműködés kialakítása lehet a prioritás. A politikai keretek kialakítása után a szakpolitikák kidolgozására kell helyezni a hangsúlyokat.”

Ez utóbbi megközelítés azért is érdekes, mert abban a válaszadók többsége egyetértett, hogy a kormányzati döntéshozók szintjén mellőzött, illetve megtűrt az Afrika kérdés.

Ön szerint a kormányzati döntéshozók szintjén az Afrika kérdés...

Minden részterület negatív (*mellőzött és megtűrt*) megítélés alá esik a megkérdezettek szerint a döntéshozók szintjén: az Afrikával kapcsolatos NGO megoldások, az üzleti lehetőségek, az egyházi szerepvállalás, illetve a tudományos és kulturális lehetőségek egyaránt.

A válaszadók szerint a Magyarország és Afrika közötti kapcsolatok tekintetében mind a jelenlegi, mind a távlati – 20 év – jövőkép gyér együttműködést mutat a két szereplő között. Habár a hosszú távú jövőkép enyhén pozitív irányba mozdul, összevetve a jelenlegi megítéléssel. Mindemellett egyértelműen látható, hogy a megkérdezettek látnak üzleti lehetőséget Afrika és Magyarország együttműködésében, mind rövid, mind hosszútávon. Közel hasonló megítélés alá esnek az NGO, az egyházi valamint a tudományos – kulturális lehetőségek is.

Afrika kapcsán felmerülő feladatok az egyes szereplőkre lebontva

A következő válaszok tükrözik leginkább a válaszadók többségének véleményét azzal kapcsolatban, hogy a **kormányzati szereplőknek** mivel kellene foglalkozniuk Afrika kapcsán:

- „Minden tárcának a maga területén fel kell mérnie a magyar érdekeket és ezek érvényesülési lehetőségeit, illetve a globális érdekek érvényesülésében való magyar hozzájárulás lehetőségeit.”
- „A kormányzati szereplőknek általánosságban többet kellene foglalkozni a nemzetközi fejlesztés témakörével. Egy Nefe kerettörvény elfogadásával és a legszegényebb országok irányába történő elköteleződéssel lehetne Afrikát segíteni a leginkább. Átlátható és követhető szabályozási háttérrel kellene kidolgozni.”
- „Magyar-afrikai kapcsolatok átfogó építésével, erősítésével, a magyar vállalkozók, NGO-k, szereplők érvényesülésének támogatásával, érdekérvényesítésével. Afrikai diplomáciai pozíciók megerősítésével. Kommunikációval, kommunikációval, kommunikációval.”
- „Jelenlét, információ biztosítása, a meglévő politikai, diplomáciai keretek optimalizálása. Magyar politikai és gazdasági érdekek azonosítása és képviselése. Intézményrendszer, felelősségi modellek kialakítása.”

A fent idézett válaszokon túl is láthatóan kirajzolódik több, már korábban is hangsúlyos ajánlás a kormányzat számára úgy, mint a kapcsolatok építése és erősítése, a kommunikáció, az információátadás, a fejlesztés, illetve olyan szereplők bevonása, mint az üzleti szféra, a tudományos és oktatási intézmények, a civil szervezetek és az egyházak.

A következő válaszok jól leírják, hogy a válaszadók körében mi az a két kiemelt terület, amire oda kell figyelnie **az üzleti élet** szereplőinek, amennyiben Afrikában/Afrikával szeretnének üzleti kapcsolatot:

- „Tudatosítaniuk kellene magukban, hogy az üzleti élet profitorientált és nem az afrikaiak érdekeit és lehetőségeit, hanem saját üzleti érdekeiket követik. Emiatt az üzleti szféra esetében egy általánosan elfogadható etikai kódexet állítanék fel. ... A hazai élet szereplőinek a versenyképességüket fejlesztendő a Europeaid és a nemzetközi szervezetek által meghirdetett tendereken kellene indulniuk, ahol több területen technikai együttműködés, projekt management, vidékfejlesztés, energiaipari fejlesztés és a más területen kapcsolódhatnak be a fejlesztésbe.”
- „A rendszerváltás előtti időszakot jellemző jó együttműködések, gazdasági együttműködések visszaállításával kellene foglalkozniuk. Magyar termékek, technológiák, know-how afrikai piacokra juttatásával. Az érdeklődő vállalkozók számára valós lehetőségek felkutatásával és érvényesülésük, piacra jutások támogatásával, 'védelmével', az afrikai piacokon.”

A **civil szervezetek** szerepvállalása kapcsán egyértelműen megfogalmazódott, hogy:

- „a jó példákra épülő, jól felépített, hatékony mikrofejlesztési projektet megvalósításával kellene a civil szervezeteknek foglalkozniuk. Cél a külső tényezőktől független, fenntartható jövedelemgenerálás - termelés a projekt végeztével a célterületen.”
- „a jelenlegi teljes szerepvállalás normális mederbe kellene terelni, civil kontroll funkciók, humanitárius szerepek erősítése feltétlenül fontos lehet.”

Olyan konkrét területek jelentek meg a válaszokban a civil szervezetek feladatainak kapcsán, mint a humanitárius feladatok, az emberi jogok, a biztonsági missziók, az egészségügy (gyógyítás), az oktatás (iskoláztatás), a környezetvédelem, a kultúra, a segélyezés, az emberi kapcsolatok építése, a nők jogai, a népességrobbanás visszafordítása, illetve a lobbitevékenység.

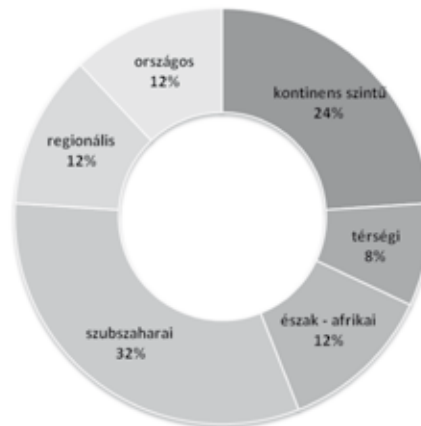
Az **egyházakat** illetően a legtöbben a humanitárius és egészségügyi feladatok ellátását javasolták. Néhányan úgy vélték, szükséges lenne az afrikai egyházak mélyreható tanulmányozása, megismerése, mások azon a véleményen voltak, hogy az egyházak tevékenysége hierarchizált és centralizált, így ezzel érdemben nem szükséges foglalkozni.

A **tudomány és oktatás szereplői** számára a legfontosabb feladat a kapcsolat- és kapacitásépítés lenne, beleértve mind a hazai afrikaisztikai képzés újraindítását, mind a csereprogramok fejlesztését, vagy akár az intézményi kapcsolatok bővítését.

A fejlesztéspolitika földrajzi fókusza

Az Afrikára megalkotandó fejlesztéspolitikának földrajzi értelemben a válaszadók harmada szerint szubszaharainak, negyede szerint kontinens szintűnek kellene lennie. Jóval kevesebben gondolják úgy, hogy országos, regionális vagy esetleg térségi fókuszra lenne szükség.

Ön szerint a magyarországi Afrikára megalkotandó fejlesztéspolitikának milyen fókuszúnak kell lennie földrajzi értelemben?

Konkrét javaslatokat is tettek a megkérdezettek ebben a témakörben. Többek szerint fókuszba kellene kerülnie Kelet-Afrikának (*Etiópia, Kenya, Tanzánia, Ruanda*), de vannak olyanok - igaz, kevesebben - akik más megközelítést javasolnak: a volt szocialista országok által felkarolt országokat (*Kongó, Ruanda, Angola, Mozambik*) tartanák kiemelt célpontnak. Megint mások szerint fontos lenne kiemelni a fejlettebb országokat, így például a Dél-Afrikai Köztársaságot és Nigériát.

II. A stratégiai ajánlások területi kontextusai

II.1. Globális kontextus Afrika felértékelődéséről és a globális rendszer új dinamikáiról (Tarrósy István)

Afrika a 21. században gazdasági, politikai, szociális értelemben felértékelődőben van. Az eddig *(többnyire a globális média által)* közvetített főként negatív sztereotípiákhoz képest a kontinens számos lehetőséget kínál a vele együttműködő partnerek számára *(partnerségről szól többek között az Európai Unió Afrika-stratégiája is)*. Természetesen a realitás azt a képet erősíti, amelyben a kontinensről Európába, ezáltal Magyarországra is hatást gyakorló migráció eddig ismeretlen kihívások elé állít bennünket. Ezek a kihívások természetüknél fogva egyrészt kizárják az egyetlen állam által kínált megoldást, azaz szükséges az államok és az egyéb típusú szereplők közötti szoros együttműködés, mind szociális, egészségügyi és kulturális, mind pedig gazdasági és politikai vonalon. Másrészt csakis akkor vezethet eredményre, ha lehetővé teszi a különböző tudományos területek és diszciplínák közötti összhangot és kooperációt.

Mindezek akkor nyernek igazán értelmet, ha globális összefüggéseket igyekszünk feltérképezni. Immanuel Wallerstein világrendszer elméletének tipológiája, miszerint a centrumon és a periférián lévő államok világosan érthető helyzetén és egyszerűnek tekinthető kapcsolatán kívül létezik egy „köztes” állapot, a félperiféria, a globális folyamatok által áthatott rendszer új dinamikáira képes irányítani a figyelmet. A centrum és a periféria közötti összefüggésekben lényegi szerep hárul a perifériára. A realista felfogás szerinti világrend hierarchikussága a periférián, és még inkább a félperiférián „mozgó” szereplők intenzívebbé váló kapcsolatai miatt átrajzolódhat, és annak ellenére, hogy a centrumországok létezése, aktivitása és státusza megkérdőjelezhetetlen (vagy annak tűnik), a főként a félperiférián lévő aktorok akár ellentmondásosnak is tartható cselekedetei valóban átalakítják a rendszert. A félperiféria „jellemzői azokban a zónákban, régiókban vagy államokban érvényesülnek, melyek egyszerre kizsákmányolói a perifériának, ugyanakkor szenvedő alanyai a centrum általi kizsákmányoltságnak. Ezt a csoportot nagyobb dinamizmus jellemzi, és tagjai elvárják, hogy a gazdasági elemzéseken túl részesei legyenek az őket érintő folyamatoknak és a politikai formálásának.” (Jaime, 2010: 125)

A globális világ félperifériáin egyre erősödő feltörekvő gazdaságok pontosan e gondolat jegyében akarják megváltoztatni a különböző szereplők közötti viszonyokat, és természetesen a centrum gazdaságilag és technológiailag fejlett aktoraihoz hasonlóan akarnak új pozíciókat elfoglalni az arénában. A transznacionális hálózatos világ szupranacionális dimenziói a „nemzetközi kapcsolatok újrendeződéséhez, újjászerveződéséhez vezetnek, mivel átformálják a központi hatalmi blokknak a perifériához való viszonyulását, és olyan lépéseket eredményeznek, melyek átalakítják a világrendszer arculatát.” (Uo.)

A kölcsönösen egymástól függő viszonyok által áthatott globális térben – a fejlődés történelmi egyértelműsége szerint – a kis- és nagyállamok között összetett kapcsolatrendszer érhető tetten. Természetesen a centrális államok stabilan mérvadó szerepe a tőkés világgazdaságban referenciapontokat jelöl ki a többi szereplő számára, és a hozzájuk rögzített koordinátarendszerben e nagyállamok meghatározzák más „nemzetgazdaságok és államok »manőverezési« lehetőségeit, gazdasági és politikai koalíciókötési képességeit.” (Lévai, 2003: 146) Burton nyomán az interdependens globális térben a nemzetek alatti és nemzetek feletti

képletek és szereplők értékelődnek fel. Paul Kennedy (1997) véleménye e tekintetben pedig azt jelzi, hogy „bár a nemzetek feletti irányzatok gyengítették az állam önállóságát és szerepét, nem jött létre megfelelő pótlék, amely helyettesíthetné, mint olyan alapvető egységet, amely választ ad a világban végbemenő változásra.” Nem vitás, hogy „gyengülnek az állam hagyományos eszközei”, mégis értelmét tartja a nemzeti szint és az ahhoz képest definiálható egyéb szintek kölcsönhatása, továbbá az államnak a globális pókháló különböző szereplőihez mérhető helye és szerepe. Különösen akkor, amikor világunk „új” kihívásai globális jellegűek. E kihívásokat a rendszer egyetlen szereplője – így maga az állam – sem képes megfelelő megoldással egymaga rendezni, ezekre „csak globális méretekben lehet megfelelő választ adni.” (Uo.) E tekintetben pedig kulcsfontosságúvá válik az összefogás, az együttműködés kérdése, mind a nemzetek szintjein, az államok között, mind a különböző szinteken mozgó különböző aktorok között.

A 21. század első évtizedének folyamatai nagymértékben a félperifériákra és az alcentrumokra, valamint az e térségek és a perifériák közötti, dinamikus átalakulóban lévő viszonyokra irányítják a globális társadalom figyelmét. Más megfogalmazásban, ma a globális világban kitüntetetten izgalmas területet jelent a Dél-Dél dinamikák tanulmányozása, mert hosszabb távon e században jelentős implikációi várhatók a rendszer egészére vonatkoztatva. E Dél-Dél kapcsolatok egyben kölcsönös egymásrautaltságokról is lerántják a leplet - olyanokról, amelyekre nem biztos, hogy kellőképpen figyelt a világ az elmúlt évtizedben.

Egyebek mellett globális hálózatos társadalmunkban az egyik fő geopolitikai törésvonalat – többek között Wallerstein (2003) véleménye szerint is – az Észak-Dél szembenállás jelenti. Ugyan Rostoványi (2002) úgy fogalmazza meg, hogy az „ezredforduló világának továbbra is az egyik legmélyebb törésvonala” az Észak-Dél reláció, Wallerstein már nyomatékkal jelzi, hogy ez a 21. századi „kaotikus” jövő egyik mérvadó szakadékat (és szakítópróbáját) adja. Az új dinamikák a Dél nagy és egyre erősebb államaihoz kötődnek, Latin-Amerikától Ázsiáig bezárólag. A déli együttműködési „háromszögek” soha nem látott mértékben értékelnek fel addig értékén alul kezelt területeket – amelyeket azt megelőzően csupán a rajtuk található nyersanyagokért használtak ki, sőt, szipolyoztak ki. Ma már e triangulumok sokkal többet rejtenek magukban. Nem utolsó sorban sok-sok szavazatot az ENSZ Közgyűlésben...

Akár e legutolsó tétel okán – hiszen hazánk az ENSZ BT nem állandó tagja kíván lenni, és nemrég éppen Angola biztosította egyértelmű támogatásáról –, de mindenképpen a transznacionális hálóba szőtt globális világ kölcsönös függőségei miatt fontos Magyarország számára, hogy egyfelől jól ismerje a körülötte (is) zajló folyamatokat, másfelől még jobban legyen tisztában a folyamatokat generáló szereplőkkel és a köztük lévő viszonyokkal, végül stratégiai gondolkodásában helyezze megfelelő helyre a Globális Dél országait és a velük folytatható együttműködésekét. A fentiekben kifejtettek erre irányítják a stratégiakészítők figyelmét.

II.2 Az európai kontextus - EU-Afrika reláció: nemzetközi irányelvek, szerződések és törekvések (Tarrósy István - Morenth Péter)

Az EU és Afrika több évtizedes múltja tekint vissza a segélyezési és fejlesztési együttműködés terén. Jelen esetben azonban legfontosabb az alább kiemelt szempontokat figyelembe vennünk, hangsúlyozottan a civileket (is) érintő ügyekre koncentrálva.

- EU fejlesztéspolitika irányelvei és vállalásai – kötődve a nemzetközi vállalásokhoz,
- Magyarország – mint EU tagállam – kötelezettségei és vállalásai a nemzetközi fejlesztésben és segélyezésben,
- nemzetközi és hazai civil tapasztalatok az Afrikába irányuló fejlesztési és segélyezési projektek alapján.

Közismert tény, hogy az Európai Unió a világ legnagyobb donorszervezete. Nemzetközileg az ENSZ által elfogadott Millenniumi Fejlesztési Célok, illetve a Monterrey-i konszenzus, a Párizsi Nyilatkozat, és az azt követő Accra-i Agenda, az unión belül pedig a ma már történelmi távlatból feltűnő Yaoundé-i Konvenciót felváltó Lomé-i egyezmények, majd az AKCS-EU együttműködést megalapozó Cotonou-i megállapodás azok a stratégiai fontos dokumentumok, melyek iránymutatóként szolgálhatnak a tagállamoknak és jelzik az EU elkötelezettségét a nemzetközi fejlesztés kérdésében.

Mindezekén túl szintén fontos megemlíteni a Lisszaboni Szerződést, mely – bár az EU belső működési rendszerét változtatta meg és szabályozza - hatással volt az Unió kül- és fejlesztés politikájára is.

A 2003-ban életbe lépett cotonou-i megállapodás alkalmával az abban foglalt vállalások finanszírozására az EU életre hívta a 9. Európai Fejlesztési Alapot, melybe minden tagállam fizet hozzájárulást. Mivel Magyarország - bár a cotonou-i megállapodáshoz csatlakozott a 2004-es EU csatlakozásnál - a 9. EFA-hoz nem csatlakozott, így nem volt befizetője sem, és ebből a forrásból az elmúlt években nem volt lehetőség támogatást szerezni hazai civileknek és gazdasági szereplőknek. Jelenleg a 10. EFA-ba már Magyarország is befizető, bár az ebből való forrásszerzés lehetőségei még nem teljesen tisztázottak.

Az együttműködés újabb formája a 2007 decemberében a lisszaboni EU–Afrika csúcstalálkozón elfogadott Közös Afrika-EU Stratégia (*JAES - Joint Africa EU Strategy*), melyben a két fél közösen határozza meg rövid és hosszútávú vállalásait. A 2007-es terv felülvizsgálatát követően alkották meg a 2011-2013-as 2. „Action Plan”-t, melyben nyolc kiemelt pontot jelöltek ki.

Elsőként az EU-t érintő civil hangok kapnak teret, míg végezetül az „új tagállami” törekvések kerülnek röviden említésre. 2006-ban készült a „Sound of Africa – Vienna Declaration, NGO-response to the EU-Africa Strategy”, mely a bécsi „Sound of Africa” konferencián került elfogadásra. A konferencián 40 ország 290 fővel képviseltette magát. A szervezők között volt a CONCORD és az Osztrák fejlesztéspolitikai NGO szervezetek platformja. A nyilatkozat több pontban és megközelítésben foglalkozik az EU-Afrika kapcsolatokkal. Ajánlásokat tesz mind az EU, mind tagállamai, valamint az afrikai és európai kormányok számára és egyben felhívást a civil szektornak is, az aktív, tudatos részvételre. Ennek legfontosabb elemeiként a következőket határozzák meg:

- aktív részvétel az EU-Afrika stratégia alakításában, megvalósításában és monitoringjában,
- részvétel a 10. EDF-EFA „programozásában”,
- PCD (*Policy Coherence in Development*),
- kapacitásnövelés,
- integrált megközelítés - a civil társadalom diverzitásának felismeréséből fakadóan,
- együttműködések fokozása és szövetségek alkotása.

A dokumentum további részében tematikus megközelítésben, részletekbe menően is megfogalmazásra kerülnek az ajánlások. Részlet a dokumentumból, mely középpontba az emberi jogi alapokon nyugvó, a közösségi részvételt szorgalmazó fejlesztést részesíti előnyben, kiemelve a Millenniumi Fejlesztési Célkitűzések megvalósításának fontosságát bármilyen Afrikát célzó stratégiaalkotás kapcsán:

”recommend within the area of Key Development Issues to

- use a rights based approach with a specific focus on community involvement to put the MDGs at the core of any strategy, and work in the context of already agreed African strategies and commitments
- introduce mechanisms for ensuring the participation of civil society organisations and communities at all stages of development policies and programmes, and prioritise monitoring of impact on communities, with a specific focus on marginalised people such as women, children, people living with HIV and AIDS and persons with disabilities and the elderly
- ensure all EU financing mechanisms, in particular the 10th EDF and Member States bilateral assistance prioritise human and social development and aim to provide 0.7 % of GNI **now**. In doing this, the EU as a donor must avoid using misleading figures of aid quantity
- create systems and capacities in the EU and Africa in order to be able to cope with the increasing ODA to African countries to achieve the MDGs in line with African national and regional poverty reduction strategies and action plans, ensuring that by no means resources originally allocated to development financing are siphoned off for migration and /or other purposes
- ensure that the European Commission and African decision makers reaffirm the importance of universal primary education
- [...]
- raise public awareness among policy makers and the broad public on all key development issues, including migration, and accordingly make development education an important element of the strategy”

Stratégiai szempontból nem hagyható figyelmen kívül a 2011–2013-as évre elfogadott „Joint Africa-EU Strategy” sem. A kétéves terv, széleskörűen és mélyrehatóan taglalja a felek egymás iránti elkötelezettségét, vállalásait és remélt eredményeit.

Mindezek fényében röviden áttekintve az új tagállamok törekvéseit, a következők állapíthatók meg:

- A 2004-ben csatlakozott országok közül jó néhánynak már voltak kapcsolatai a harmadik világ államaival a szocializmus évei alatt is, de ezek a rendszerváltozás beköszöntével megszakadtak, így a csatlakozást követően valamennyi országnak kihívást jelent kiépíteni, felújítani, modernizálni saját fejlesztéspolitikáját. A tagországok új felelőssége az is, hogy mint donor ország is képes legyen teljesíteni az EU követelményeit: az adminisztratív

infrastruktúra, a megfelelő jogi és politikai környezet, a költségvetési juttatás fejlesztési és humanitárius tevékenységek támogatására, az a három meghatározó elem, amit mindegyik NMS ország szem előtt tart a stratégiai tervezés folyamán. Az újonnan csatlakozott államok közül Ciprus, Csehország, Szlovákia, Szlovénia és Lengyelország rendelkezik említésre méltó Afrika stratégiával, vagy afrikai kapcsolatokkal.

II.3. Térségi kitekintés – a visegrádi országok afrikai jelenléte, az együttműködés regionális szorgalmazása (Tarrósy István)

Bármely magyar stratégia megalkotásához a nemzeti, európai és globális kontextusokon felül érdemes némi kitekintést tenni Magyarország közvetlen régiójában, így egyfajta térségi szemléletet is érvényre juttatni – ezúttal a Visegrádi Négyek szlovák, cseh és lengyel afrikai jelenlétének, Afrika-fejlesztési elképzeléseinek, Afrikához köthető aspirációinak adunk teret.

A visegrádi országoknak nem újkeletű Afrika fejlesztésében szerepet vállalniuk, hiszen a kommunizmus időszakában - a szolidaritás és az ideológia örve alatt - jelentős támogatásokat biztosítottak afrikai államok számára. A demokratikus rendszerváltások során e kapcsolatrendszerek szinte azonnali csonkítására, az esetek többségében átgondolatlan, hosszú távon a volt „baráti támogató” számára inkább hátrányokkal járó visszafejlesztésekre került sor valamennyi visegrádi országban. Amit ma látunk, az a diplomáciai jelenlét redukálása, és más fajta jelenlét ösztönzésének a hiánya. Érezhetően emelkedő tendenciát mutatnak azon retorikák, amelyek a térség országainak eltökéltségéről szólnak abban a tekintetben, hogy sikerüljön az ENSZ Millenniumi Célkitűzéseit megvalósítani, a szegénységet csökkenteni Afrikában (is).

Ha azonban az egyes segély- és fejlesztéspolitikák „Afrika-tartalmát” vizsgáljuk, más kép tárul elénk: Afrika kérdése továbbra is marginális, és nem látszik annak komoly esélye, hogy a közeljövőben más prioritási körbe kerülne (*Id. e témáról még: Kopinski, 2011*). A hatékony Afrika-politikák, segélyezési és fejlesztési tervek megvalósításához elengedhetetlen a helyben értelmezhető tudás becsatornázása: egyfelől a kapcsolódó területeken dolgozó, kutató szakemberek, szervezetek, másfelől az afrikai terepen meglévő kormányzati és nem-kormányzati jelenlétek megerősítése bír fontossággal. Lengyelország például 5 (*Angola, Etiópia, Kenya, Nigéria, Dél-Afrika*), a Cseh Köztársaság 7 (*Etiópia, Ghána, Kenya, Kongói Demokratikus Köztársaság, Nigéria, Dél-Afrika, Zimbabwe*), hazánk pedig összesen 2 (*Kenya, Dél-Afrika*) nagykövetséget tart fenn a szubszaharai Afrikában.

Érdemes lenne – és e gondolat egyértelmű ajánlasként fogható fel – jobban megismerni egymás Afrika-politikáját, és összehangolt Afrikára fókuszáló akciókkal erősíteni a visegrádi együttműködést. Az akadémia-kutatói szektorban formálódik egy új hálózat, amely a térség országaiban létező afrikanisztikai kutatóközpontokat fogja össze.

A központok legutóbbi, 2011. júniusi uppsalai találkozásán konkrét együttműködési területek lettek kijelölve az elkövetkező időszak számára:

- új (elektronikus szakmai folyóirat) indítása, Central-European Africa Studies Review (CESAR) elnevezéssel - közös, visegrádi szerkesztőbizottsággal, a pécsi Afrika Kutatóközpont kiadásában,

- közös regionális és EU-s pályázatok beadása, visegrádi konzorciumi vezetéssel,
- közös egyetemi kurzus indítása a visegrádi országok Afrika-politikáinak történetéről, fejlesztési politikáinak alakulásáról, lehetőségeiről.

Közös kutatások tekintetében az egyik kitüntetett terület a térség országaiban élő afrikai bevándorlók feltérképezése, valamint a térség országainak egyetemeken diplomát szerzett afrikai adatbázisának felállítása. A pécsi IDResearch által, az Európai Integrációs Alap pályázati támogatása segítségével folytatott „Feketén-fehéren - Itt vagyunk!” projektben (ittvagyunk.eu) a magyarországi legális afrikai közösségek ilyen irányú „feltérképezésére” került sor 2011 első felében.

A Központi Statisztikai Hivatal legfrissebb adatai szerint az elmúlt két évben jelentősen nőtt a magyarországi afrikai bevándorlók száma. A tartózkodásra, illetve letelepedésre jogosító engedéllyel rendelkező afrikai állampolgárok száma 2010. január 1-jén 2.513 fő volt, ami 2009-hez képest majdnem 26%-os növekmény *(akkor 1998 főt mutatott a statisztika)*. Az afrikai migránsok közül 1.080 fő, azaz 43% észak-afrikai országokból érkezett hozzánk. A Szaharától délre fekvő térségekből csak Nigériából 739-en vándoroltak Magyarországra – ez a teljes szubszaharai migráns közösség több mint fele *(51,6%-a)*. A vándorlók motivációit személyekre lebontva még nem térképezte fel senki – a „Feketén-fehéren” projekt többek között ezt a célt is szolgálja, és ennek eredményeképpen várhatóan 2011 végére láthatunk tisztábban.

A tendenciák azonban azt mutatják, hogy a bevándorlók többsége tanulási céllal érkezik Magyarországra. Ez a fajta mobilitás a „migráció egészének egy fontos részterülete, [amely] nem végleges letelepedést jelent, hanem huzamos tartózkodást, [de] azzal, hogy valaki megismeri a másik környezetet, esetleg nyelvi vagy más vonatkozásban akár otthonosan is mozog, összehasonlításokat tesz korábbi lakóhelyének lehetőségeivel, növeli a végleges elvándorlási szándékot, és letelepedhet.” *(Rédei, 2009: 11)* Ebből a szempontból pedig még hatványozottabban szükséges egy világos kormányzati elképzelés, szándék és stratégia arra vonatkozóan, hogyan „hasznosítható” a letelepedő személy a befogadó nemzet érdekei mentén.

Szükséges az egyértelmű kormányzati szándék mielőbbi kinyilvánítása, és egy olyan bevándorlás-politika megalkotása, amely az európai elvárások leképezése mellett külön magyar Afrika-programmal rendelkezik.

II.4. Nemzeti aspektusok - Magyarország-Afrika reláció: feladatok, kötelességek, lehetőségek (Morenth Péter)

A rendszerváltás után Magyarország gyakorlatilag kivonult szubszaharai Afrikából, és manapság már inkább a civil szervezetek éltetik a kapcsolatokat a hivatalos, állami szintű fellépés helyett. A magyar külpolitika által hagyott űrt igyekeznek betölteni az afrikai terepen tevékenykedő civil szervezetek (például az AHU, az Afrikáért Alapítvány, a Taita, stb.).

Magyarország európai integrációja nemzetközi kapcsolatai történetében is fordulópontot jelent. Az országnak az Uniós játékszabályok tiszteletben tartása mellett nemzeti érdekei minél hatékonyabb érvényesítésére kell törekednie. Az Európai Unió tagállamaként Magyarország

lehetséges (vagy még inkább megalkotandó) Afrika-politikája a Közös Afrika-EU Stratégia okán (*ld. II.2 pontban*) új kereteket kapott, és másfél évtized után maga az afrikai kontinens „visszakerült az ország politikai és gazdasági térképére”.

Ennek részeként kiemelt figyelmet kellene fordítani Magyarországnak nemzetközi - ez esetben hangsúlyosan az afrikai - kapcsolatrendszerének újragondolására. Magyarországnak az eddigieknél fokozottabban kell részt vennie a közösségi fejlesztési politikában, hiszen afrikai gazdasági jelenlétünk minimális. **Ezt indokolja többek között az is, hogy az Európai Unió Fejlesztési Alapjához (EDF) 2010. január 1. óta Magyarország is hozzáfér,** azaz a programokban tevékeny szerepet is vállalhat. Ez alternatív lehetőség a magyar vállalatok előtt a szűkülő európai piacból való kitörésre.

Ebben az összefüggésben nyilvánvaló, hogy például a szubszaharai térség kitörési pont lehet a magyar gazdaságfejlesztési elképzelések számára. A régió új piaccá, befektetési célterületté válhat a magyar nagy-, kis- és középvállalkozóknak. A külpiaci fejlesztés, a magyar export növelése mellett **a szubszaharai együttműködés multilaterális politikai sikereket jelenthet a Magyar Köztársaság kormánya számára,** és számos olyan új gazdasági lehetőséggel kecsegtet, mely az ázsiai és európai piacon kivitelezhetetlennek tűnhet. **Erre lehetne jó példa a 2009. november 26-n aláírt GEM (Gazdasági Együttműködési Megállapodás) a Dél-afrikai Köztársasággal,** bár a szerződés részletei nem ismertek, és a végrehajtásáról sincsenek egyelőre érdemi információk.

Ahogy Suha György (2007) is aláhúzza: „Jelenleg Magyarország szubszaharai afrikai jelenléte [még mindig] kimerül az Európai Unió volt gyarmattartó államai által meghatározott Afrika-politika passzív támogató, de inkább távolból szemlélő követésében. [...] Ugyanakkor kifejezetten fejlődő, mind a politikai, mind a gazdasági kapcsolatok alakulása az észak-afrikai országokkal.” (Suha, 2007: 8)

2010 során az Afrikával kapcsolatos hazai kormányzati felfogás pozitív irányba mozdult el, melynek bemutatására számos esemény, szakmai eszmecsere adott terepet. Ez annak is betudható, hogy Afrika az EU közös külpolitikájának központi célterületévé vált, különösen az EU-ACP partnerség és a nemzetközi fejlesztési együttműködés terén. Ebből EU tagállamként Magyarországnak is ki kell/ene vennie a részét. Az országnak közvetve komoly biztonságpolitikai és geopolitikai érintettsége és egyben érdekeltsége áll fenn, például a migráció, békefenntartás és NATO kötelezettség kapcsán.

Külgazdasági értelemben Magyarország nincs olyan mértékben jelen Afrikában, különösen a szubszaharai térségben, mint volt valamikor, a rendszerváltást megelőző évtizedekben. Aktív kormányzati cselekvés hiányában sokszor partikuláris egyéni, gazdasági és civil érdekek vélt vagy valós képviselői között oszlik meg a magyar-afrikai kapcsolatrendszer.

Mostanra jelentősen csökkentett az afrikai tevékenysége az országnak mindenfajta értelemben, leépítette külképviseleteit, különösen a szubszaharai régióban. A korábban itt működő nyolc nagykövetség közül hetet az elmúlt évtizedekben bezártak (*Guinea, Tanzánia, Ghána, Mozambik, Angola, Etiópia és Nigéria*). Mára mindössze két diplomáciai képviselőmaradt a Szaharától délre: Dél-Afrikában és Kenyában. Ugyanakkor a Földközi-tenger partvidékén, Afrika északi sávjában mind az öt arab államban (*Marokkó, Algéria, Tunézia, Líbia, Egyiptom*) működnek magyar nagykövetségek.

Jelenleg Magyarországnak Afrikában összesen hét nagykövetsége van, miközben Ázsiában huszonhetet, Amerikában tizenhármat, Európában pedig hatvanegyvet tartunk fenn, beleértve a nemzetközi szervezetek mellett működő, nagykövetségi rangú képviseleteket is.

Ezek után nyilvánvaló, hogy a magyar állam humanitárius segítségnyújtása is „korlátozott” Fekete-Afrikában. Az egyik legnagyobb tétel az volt az utóbbi időszakban, hogy Magyarország elengedte Mozambik 17,3 millió eurós tartozásának 96,75 százalékát.

A magyar cégek előtt megnyílhatna Afrika, mint új piac, egyfajta kitörési pont, feltéve, hogy például sikeresen szerepelnek a nemzetközi pályázatokon (*EDF, Világbank, ENSZ szakosított szervezetei, stb.*) és/vagy helyi tendereken.

Magyarország, mint donor ország a nemzetközi szervezeteknek is ad pénzt humanitárius célokra. Az Európai Unió és az OECD aztán ezeket a pénzeket szétosztja a rászoruló államok, így Afrika, Ázsia és a karibi térség egyes országai között. Az Európai Fejlesztési Alapba, ennek 10. fejlesztési programjába például Magyarország 2008 és 2013 között mintegy 125 millió eurót, azaz mintegy 35 milliárd forintot fizet be folyamatosan, és ennek a pénznek a nagy részét várhatóan Afrikára költik majd. Mindez nem csupán a segélyezés miatt lehet fontos: a program révén a magyar vállalatok új lehetőségekhez juthatnak az afrikai, a karibi és a csendes-óceáni országokban tervezett uniós projektek megvalósításakor, de **hozzájárulásunk csak akkor „nyerhető vissza”, ha a magyar gazdasági, szakmai és civil szervezetek érdemben is pályáznak a csatlakozás révén számukra is megnyíló uniós ACP programokra.**

A gazdasági kapcsolatok élénkítésére a magyar cégeknek is nagy szüksége lenne, hiszen Afrika közismerten a nyersanyagok egyik legnagyobb és legfontosabb lelőhelye a Földön. A rendszerváltás óta megszűnt az angolai és a mozambiki külképviseletünk, és a két országgal is ennek megfelelően esett vissza a kapcsolatok intenzitása. Ma már viszont érdemes arra is figyelni, hogy Angola például Afrika és a Föld egyik legdinamikusabban fejlődő országa, jelentős energiahordozó-készleteket tártak itt fel, és világviszonylatban is itt az egyik legmagasabb a GDP-növekedés.

A magyar-afrikai gazdasági kapcsolatok folyamatos élénkülését mutatja az elmúlt években, hogy a kereskedelmi forgalom 2006-ban - a rendszerváltás óta először - meghaladta az 1 milliárd dolláros szintet, majd 2007-ben - 26 százalékos növekedés után - elérte az 1,33 milliárd dollárt.

A korábbi magyar külügyminiszter, Göncz Kinga 2008 szeptemberében, az ENSZ Közgyűlés 63. Ülésszakának megnyitása előtt egy nappal lezajlott Afrika Fórumon konkrétan is kifejtette az ország szándékait, azaz, hogy a nemzetközi fejlesztési együttműködés keretében Magyarország Afrikában a Szaharától délre fekvő területre kívánja összpontosítani erőfeszítéseit. Jelezte azt is, hogy a (*akkori*) magyar kormány javítani kívánja a támogatás minőségét annak érdekében, hogy az eddiginél jobban segítse elő az érintett országok fejlődését, és aláhúzta, hogy a jövőben nagyobb hangsúlyt kapnak a kötött segélyhitelek. Sajnos, mindezek csak tervek maradtak mindezig.

A nemzetközi segélyezés egységes kezelése a Külügyminisztériumban 2002 novemberében létrejött Nemzetközi Fejlesztési Együttműködési Főosztály keretei között valósul meg. A tárca

szerint „a Magyar Köztársaság OECD és EU-konform donor tevékenységének” kezdő éve 2003 volt. Ettől függetlenül már korábban is voltak - nem egységesen kezelt - nemzetközi fejlesztési és támogatási programok, amelyekre 2001-ben 4,1, más becslések szerint 5,7 milliárd forintot költött Magyarország. Ugyanakkor 2010-ben Magyarország teljes fejlesztésre fordítandó támogatási kerete, amely magában foglalja Ázsiát, Dél-Amerikát és Afrikát is, mindössze 90 milliárd forint volt, amelynek az idei évben jelentős csökkentése várható.

Tény azonban, hogy Magyarországon a civil szervezeteknek és egyéni kezdeményezéseknek köszönhetően Afrika több értelemben is „felértékelődőben” van (*ld. fent II.1. globális kontextus*), és még inkább lehet az elkövetkező évek során.

Nem említve azt, a talán „új versenyfutás Afrikáért” elnevezéssel illelhető világméretű trendet, amely szerint a vezető ázsiai hatalmak (Kína, Japán, India, Malájzia, Indonézia), valamint Oroszország és Brazília, az Egyesült Államok mellett az EU legkomolyabb kihívóivá váltak az elsősorban a természeti erőforrásokért, a nyersanyaglelőhelyekért és nyersanyag-kitermelési jogokért zajló versenyben. Befektetési portfólióikat összemérve szembevetjük, hogy míg például Kína rendkívül diverzifikált módon és területeken vesz részt afrikai fejlesztésekben/ investíciókban, addig Európa továbbra is a természeti kincsek kiaknázásához kapcsolódóan gondolkodik befektetésekről.

Afrika mára egy milliárd embert számláló kontinens lett, ami hatalmas piac és lehetőség egyben. Az is igaz, hogy szinte minden szegletében a mai napig államcsínyek, etnikai összetűzések, járványok, fokozódó vízhiány és elképesztő mértékű szegénység nehezíti meg az életben maradás esélyét, ami sajnos nem támogatja a magyar törekvéseket.

Emellett a piaci versenyben Magyarország korábbi aktív szerepe teljesen megszűnt, az ország szinte eltűnt Afrika gazdasági térképéről. A rendszerváltás előtt Magyarország még komoly részt vállalt a fejlesztési együttműködés megvalósításában, például a hazai TESCO vállalatnál keresztül műszaki-szakértői tevékenységet folytatott. Emellett nagyon jelentősnek mondható a Magyarországon tanuló, doktoráló hallgatók száma is, akik közül többen ma vezető pozíciókat töltenek be hazájukban.

Magyar kkv-k is próbálgatják szárnyaikat a fekete kontinensen, de eddig kevés cég járt sikerrel, hiszen Afrikában igen nehéz sikeressé tenni egy vállalkozást. A legnagyobb problémát az informális gazdaság és a korrupció jelenti, bár kellő helyismerettel és a fogadó ország adminisztrációjának megértésével áthidalhatóak ezek a nehézségek. Ebben megfelelő koordinációval felhasználhatóak például a civil szervezetek már évek óta meglévő kapcsolatrendszerei, vagy a már említett, és hazánkban a korábbi évtizedekben végzett afrikai diákok ezreinek „Magyarország-szeretete”, illetve kapcsolatrendszere is.

Fontos lenne továbbá, hogy Afrikáról több értelmes és előítéletmentes szó essék (*ahogy a pécsi Publiikon Kiadó 2009-ben megjelent „Afrika Ma” című kötetében és az Afrika Tanulmányok című Afrika-folyóiratban*). Emellett Afrikáról folytatott értelmes közbeszédben nyilvánuljanak meg azok a magyar szakemberek, akik „járják Afrikát”, és terepmunkáik, kutatásaik, és egyéb gazdasági, diplomáciai, civil tevékenységük révén megismerték a mai afrikai kultúrákat és folyamatosan kerülnek egyre közelebb az afrikaiakhoz. Ők tudják hitelesen megosztani a döntéshozókkal és nagyközönséggel is Afrika múltját, jelenét és jövőjét. Ez utóbbi pedig nem

csupán a bajokról és problémákról szól, hanem megszámlálhatatlan gazdasági, politikai és kulturális együttműködési lehetőségről is!

A nemzetközi piaci mozgások és felmérések szerint is a 21. század nagyban Afrika évszázada lesz: a fejlődés különféle lehetőségeivel, és természetesen az átalakulás számos kihívásának megválaszolási kényszerével. E tekintetben a McKinsey Global Institute legutóbbi tanulmányait érdemes áttekinteni az afrikai növekedésről és gazdasági kilátásokról (www.mckinsey.com – *Lions on the Move*).

E folyamatból Magyarországnak, mint az Európai Unió tagjának, és mint az évszázadok során több, világviszonylatban mérvadó Afrika-kutatót (*Magyar László, Almásy László, Torday Emil, Teleki Sámuel, Sass Flóra*) és nemzetközi hírű vadászt (*Széchenyi Zsigmond, Kittenberger Kálmán, Rácz Antal*) adó országnak is ki kell vennie a részét, de természetesen a megfelelő mértékben, és átgondolt stratégiák mentén.

Tudjuk, hogy Afrika ezidáig nem képezte a magyar külpolitikai prioritás részét, de fontossá válhat a kontinens az országnak átgondolt külgazdasági törekvéseink révén.

Az „ismeretterjesztéssel” szükség van arra, hogy a magyar társadalom képessé váljon „Afrika befogadására” és jobb megértésére. Reméljük, hogy ezen ajánlás hozzájárul a magyar külpolitikai és külgazdasági stratégia és fejlesztési politika újragondolásához és finomhangolásához, az EU Fejlesztési Politikájában való hathatós és visszaható magyar szerepvállalás megalapozásához. Hisszük, hogy a jelenleginél sokkal több lehetőség nyílik civil szervezetek, oktatási-kutatási intézmények, a gazdasági élet szereplőinek számára, hogy az afrikai országokkal minél eredményesebben tudjunk együttműködni, közös fejlesztési projekteket megvalósítani mindenki épülésére.

A sikeres stratégia végrehajtásának záloga egy átgondolt és hosszútávú össz-kormányzati Afrika-politika kidolgozása lenne, amit a magyar kormány teljes válszélességgel felvállal.

A magyar kormánynak a gazdasági érdekeket szem előtt tartva nagyobb figyelmet kell/ene fordítania arra, hogy **afrikai jelenlétének erősítése** a kölcsönös előnyök alapján új impulzust adjon a magyar-afrikai kapcsolatoknak.

Afrika ügye nem csak külügyi vagy gazdasági kérdés, hanem komplex kormányfeladat. **A szükséges szakmai összefogás szerintünk csak össz-kormányzati koordinációval biztosítható a jövőben.**

Tehát, Afrika, mint alternatív piaci kitörési pont, irányába teendő lépések hatékonysága érdekében **a Kormányzatnak meg kellene fontolnia egy Afrika-ügyi Kormány-megbízotti (kormánybiztosi) Iroda felállítását.**

III. Összefoglaló az eddigi magyar „stratégia-gyártó” kezdeményezésekről (Szilasi Ildikó Hermina – Morenth Péter – Tarrósy István)

Az elmúlt években – többek között a 2004-ben a budapesti Four Seasons Hotelben rendezett Afrika-konferencián – többször megfogalmazásra került az e helyen Várkonyi László korábbi KüM-államtitkár által megfogalmazott gondolat: **„Eljött az ideje, hogy újrafogalmazzuk az afrikai kontinenshez fűződő céljainkat, érdekeinket, és új keretbe foglaljuk törekvéseinket. Racionális és jövőbetekintő módon kell meghatároznunk Afrika helyét külkapcsolataink rendszerében. Tulajdonképpen miért van szüksége egy viszonylag kicsi, semmiféle gyarmati múlttal nem rendelkező közép-európai országnak Afrika-politikára?”**

A kapcsolatok fejlesztése elsősorban saját érdekünk. Afrika potenciálisan gazdag földrész: a nemzetközi élet főbb szereplői - Kína, India, Brazília, az Egyesült Államok, Japán, Oroszország és nem utolsósorban az EU - régóta tisztában vannak a földrész hatalmas nyersanyagkészleteinek (például kőolaj, földgáz, arany, gyémánt, réz, kobalt, nemesfa) jelentőségével. Kiváló üzleti lehetőséget jelent egyes trópusi mezőgazdasági termékek importja (déli gyümölcsök, kávé, tea, vágott virág, hal). Az afrikai piac nagyméretű, kb. 900 millió fős, bár kis vásárlóerővel rendelkezik.

Magyarország ugyanakkor a szubszaharai régió problémáitól sem szigetelődhet el. A térségből áramló gazdasági és politikai menekültek számára hazánk tranzit-országból fokozatosan cél-országgá válik. Egy, a folyamatos válság állapotában lévő térség nemzetközi kisugárzású problémák melegágya. A szervezett bűnözés, a nemzetközi terrorizmus, az AIDS Magyarországra is elér. A szegénység csökkentése, a politikai stabilitás megteremtése jól felfogott érdekünk és erkölcsi kötelességünk.

Nem hagyhatjuk figyelmen kívül uniós tagságunknak a magyar külpolitikára gyakorolt hatását sem. Ami az Európai Unió számára fontos, azzal a magyar külpolitikának is foglalkoznia kell. Márpedig az Európai Unió számára Afrika prioritás. Az Unió Afrikát stratégiai partnerének tekinti.”

A Geopolitikai Tanács egykori Afrika Kutatási Központjának 2007-ben publikált anyagában a következő négy terület emelték ki, mint követendő tétel egy leendő országos Afrika-politika kialakításánál:

- gazdasági tevékenységgel (befektetés) egybekötött segélyezés,
- tudományos szakértői bázissal való szoros munkakapcsolat,
- kapcsolattartás az önkéntes és civil szervezetekkel,
- társadalmi tudatosító programok

Mindezen gondolatokat erősíti tovább Hóvári János globális ügyekért felelős KüM-helyettes államtitkár kijelentése – részlet a 2010. szeptemberi pécsi Afrika-szimpozium tanácskozási jegyzőkönyvéből: **„Afrika megsegítése, a magyar jelenlét Afrikában és a nemzetpolitika nem ütik, hanem inkább segítik egymást!”** Az akkori tanácskozás összefoglalóját tartó államtitkár kiemelte, hogy kormányzati szinten ez idáig soha nem volt arra példa, hogy a külügyi vezetésben „globális ügyekkel” foglalkozó magas rangú pozíciót jelöljenek ki. Legfontosabb feladatuként nevezte meg azt, hogy szükséges megalapozni a magyar külpolitika globális szemléletét, és ebben Afrikának természetes helye kell, hogy legyen.

Mindezek mellett, tényként kell kezeljük: verseny zajlik a világ különböző szereplői között az afrikai partnerségekért - elsődlegesen (ahogyan arra ezen anyagban is többször utalás kerül) az afrikai kontinens „kincseiért”, de általában az afrikai kontinens piacaiért, és a kölcsönösen hasznos partnerségekért. Ahhoz, hogy az együttműködésekben érintett felek számára kölcsönösen sikeresen legyen jelen hazánk Afrikában, **reálisan kell, hogy lássuk** a lehetőségeinket és feladatainkat!

III.1. Az elmúlt három évben az Afrika-konferenciákat és tanácskozásokat követően három Afrika-stratégiára vonatkozó kezdeményezés indult meg:

1. A HAND Afrika Munkacsoport összeállítása „Az Európai Unió közös stratégiájára épülő javaslattevétele Magyarország 2009-2010-es cselekvési programjához valamint a magyar Afrika-stratégiához, röviden **„Alternatív Afrika Fejlesztési Stratégia”** címmel a Külügyminisztérium NEFE Főosztályának felkérésére *(előzmény: Az Európai Unió közös stratégiájára épülő javaslattevétele Magyarország 2009–2010-es cselekvési programjához, valamint a magyar Afrika-stratégiához)*
2. Az Afrika Holding Zrt. és az Afrikai Kereskedelmi és Fejlesztési Iroda a Nemzetgazdasági Minisztérium felkérésére, amelyet későbbiekben szakirányú átdolgozással megkapott a Vidékfejlesztési Minisztérium és Külügyminisztérium is – **„Magyarország gazdasági kapcsolatainak fejlesztése Afrikában”** címmel.
3. A Pécsi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar Afrika Kutatóközpont, a KüM Stratégiai Tervezői Főosztálya és a Magyar Külügyi Intézet (MKI) – **Magyarország (hosszú távú) Afrika-politikájának megalkotását elősegítő konzultáció-sorozat (2010 szeptember és november, Pécs - Budapest)**

Ezek ismertében fontos, hogy az Afrika stratégiai ajánlás ezekkel koherens módon, és a másik két stratégiai alkotócsoporthal egyeztetésben és egyetértésben szülessen meg.

III.2. A már megfogalmazott stratégiai ajánlások összefoglalása

HAND Afrika Munkacsoport

„Alternatív Afrika Fejlesztési Stratégia”

A HAND Afrika Munkacsoportot (tagjai az Afrikai-Magyar Egyesület, Afrikáért Alapítvány, Anthropolis Egyesület, Demnet Alapítvány, és a Védegylet) a KüM NEFEFO 2008-ban kérte fel hivatalosan egy kétéves fejlesztési koncepció meghatározására. A HAND Afrika Munkacsoportja (AMCS) több hétig foglalkozott akkor az üggyel, és elkészült egy 8 oldalas vázlat az AMCS és Dr. Kiss Judit, az MTA VKI kutatási igazgatója inputjaival és véleményezésével.

A dokumentum végül nem került felhasználásra a Külügyminisztérium által, mert a folyamat egy ponton 2008-ban megakadt. A HAND Afrika Munkacsoport tagjai, közöttük a Presidency Afrika-

projekt megvalósítói folyamatos és sürgető igényét érezték a dokumentum befejezésének és aktualizálásának, egy AAS elkészítésének, és a minisztériummal való elfogadtatásának, amelyre most, 2011-ben a Presidency Projekt keretében végre sor kerülhet. A dokumentum vitaanyagként szolgálhat az AAS számára.

A vázlatdokumentum javaslatai a magyar Afrika-stratégiához:

- A stratégiai dokumentum előkészítési folyamatát tekintve **támogatjuk egy szakértői munkacsoport felállítását, és a rendszeres konzultációs és kommunikációs lehetőség megeremtését a szakértői munkacsoport, illetve a Külügyminisztérium között.** Javasoljuk továbbá a tervezés folyamatába különböző szaktárcák illetékes osztályainak bevonását is (Oktatásügyi, Honvédelmi, Gazdasági Minisztérium többek között).
- **Ösztönözzük a nagykövetségek és a HAND Afrika MCS közötti kommunikáció rendszeressé tételét, az Afrika fejlesztési stratégia előkészítése során való egyeztetéseket,** a mikro-projekt támogatási rendszerhez kapcsolódó kommunikáció és a rendszeres információ-csere céljából. A HAND Afrika Munkacsoport részéről vállaljuk, hogy negyedévente írásos beszámolót készítünk a nagykövetségek számára afrikai tevékenységeinkről, tapasztalatinkról és terveinkről. Kérjük a nagykövetségeket, hogy negyedévente írásos formában értesítsék az Afrikában fejlesztési tevékenységet végző magyar NGDO-kat is az őket érintő fejleményekről. (pályázati lehetőségek; biztonsági elemzések).
- Javasoljuk a támogatott kis projektek számának növelését. Ezt a Cotonou Egyezményben vállaltakra, valamint az ENSZ MFC-k megvalósítására való törekvésre való hivatkozással tesszük meg. Az Afrikával foglalkozó magyar NGDO-k körében az erre való törekvés, projekt-ötletek, a kivitelezői kapacitás megvan, lehetőségeinknek csak a rendelkezésre álló források szabnak határt. Afrikában a szükség óriási és a magyar szereplők projekt-indikátorai megmutatják, hogy képesek kis költségvetésű, a célcsoport valós igényein alapuló, innovatív módszereket is tartalmazó projekteket bonyolítani.
- Javasoljuk négy regionális humanitárius vagy fejlesztési diplomáciai poszt létrehozását a négy szubszaharai régióban (Közép, Dél, Kelet, Nyugat).

Az Afrika Holding Zrt. és az Afrikai Kereskedelmi és Fejlesztési Iroda (ATDO) kül- és mezőgazdasági stratégiai ajánlása

„Magyarország gazdasági kapcsolatainak fejlesztése Afrikában”

Még a kormányváltás alkalmával, 2010 májusában Morenth Péter kezdeményezésére, Becsey Zsolt külgazdasági államtitkár és mások szorgalmazására vetődött fel egy Afrika külgazdasági stratégia megalkotásának gondolata.

A dokumentum első formájában 2010 júniusában, majd módosított formájában 2010 novemberében került beadásra a Nemzetgazdasági Minisztériumhoz. A szerző az ajánlást eljuttatta a Miniszterelnökségre is, Gottfried Péternek, a miniszterelnök külpolitikai főtanácsadójának.

A Balogh Sándor (*Afrika Holding*) és Morenth Péter (*ATDO*) által készített stratégiai javaslatot és háttéranyagot tartalmazó dokumentumra hivatalos válasz nem érkezett egyik kormányzati szerv részéről sem, de nem hivatalosan megerősítették, hogy az anyagot hasznosnak tartják.

Az anyagot 2010 decemberében Lakner Zoltán szakirányú kiegészítése után megkapta a Vidékfejlesztési Minisztérium, majd 2011 februárjában a dokumentum a KüM Nemzetközi Fejlesztési Főosztályának is átadásra került. Írásban itt sem érkezett hivatalos vélemény a dokumentumról, de szóban értékelték, és tetszésüket fejezték ki az abban foglaltakkal kapcsolatban a kormányzati hivatalok képviselői.

A dokumentum az alábbi passzusában érinti a nemzetközi fejlesztés területét is. Részletek a „Magyarország gazdasági kapcsolatainak fejlesztése Afrikában” című stratégiai munkaanyagból:

„Az utóbbi hónapokban az Afrikával kapcsolatos hazai kormányzati felfogás pozitív irányba mozdult el. Ez annak is betudható, hogy Afrika az EU közös külpolitikájának központi célterületévé vált, különösen az EU-ACP partnerség és a nemzetközi fejlesztési együttműködés terén, és mint EU tagállam, ebből nekünk is ki kell/ene vennünk a részünket.

Állami segítséggel és a gazdasági diplomácia eszközeivel, - felhasználva a civil szféra kapcsolatrendszerét, mely „jó-szóért” rendelkezésre áll -, kell/ene az afrikai projektek támogatását biztosítani, különösen a projektek tervezési, kockázat-felmérési időszakában. Ilyen projektek nélkül az EU erre a célra létrehozott pénzügyi alapjai nem érhetőek el számunkra.

Információs csatornákat kell/ene biztosítani a nemzetközi segélyezésből adódó pályázati lehetőségek figyelésére, pályázatok elkészítésére, ügyfélszolgálatot, B2B információs portált, zöld és/vagy kék számot kell/ene működtetni.”

Pécsi Tudományegyetem BTK Afrika Kutatóközpont és KüM STRATEFO és MKI

Magyarország (hosszú távú) Afrika-politikájának megalkotását elősegítő konzultáció-sorozat

Tavaly nyáron Magyarics Tamás (*Magyar Külügyi Intézet*), Búr Gábor (*ELTE Bölcsészettudományi Kar*), Tarrósy István (*PTE Bölcsészettudományi Kar Afrika Kutatóközpont*) és Szesztay Ádám (*KüM Stratégiai Tervezői Főosztálya*) urakkal folytatott egyeztetés során fogant meg a Magyarország hosszú távú Afrika-politika alkotására irányuló konzultáció sorozat szükségessége és megvalósításának terve.

Az első konzultáció 2010. szeptember 13-n a Pécsi Tudományegyetemen, a második találkozó november 4-n a Magyar Külügyi Intézetben zajlott le.

A pécsi szimpózium hat oldalas kivonata alapján a konzultáció a következő pontokon érintették részben vagy egészben a nemzetközi fejlesztés témáját:

France Mutombo (Magyar Afrika Platform, Afrikáért Alapítvány elnök)

Az Afrika-politikához afrikaiak is kellene, és friss tereptapasztalat pedig elengedhetetlen. A civilek sokszor pénz nélkül, ötletekkel és lelkesedéssel is tudnak végül pénzt szerezni. Valóban kell egy kis „politikai lelkesedés” a minisztériumok részről. Ott van a francia példa, az 1880-as években létrehozott Alliance Française (*Francia Egyesület*) hálózata, melynek tagjai

önerőből, helyiek munkájából működnek, csekély anyaországi támogatással, s mégis az egész világot átfogó, a francia kultúrát, nyelvet népszerűsítő hálózat, mely ezáltal a franciák szélesebb érdekeit is képviseli, kapcsolatrendszert épít ki és tart fenn. **Helyzetbe kell hozni a magyar szakértelmet!** Tavalyi évben Kongóban (KDK), az NGO-kat nem saját országuk támogatja, hanem nemzetközi forrásokat pályáznak, és az innen nyert támogatásból szakembereket, anyagokat fizetnek a saját országukból. *(Ezen gondolatokhoz kapcsolódóan ld. továbbá a III.3. alatt jelzett puha erőre vonatkozó megfontolásokat)*

Fodor Erika (szakmai főtanácsadó, KüM)

Valóban lényeges feladat a mai Afrika megismerése, egyfajta **magyar „Afrika-trezor” létrehozása, a tapasztalatok begyűjtése.**

Hevesi Ágnes (KüM, leendő Budapesti Népiértéktartás Megelőzési Központ)

Itt főként az állami és a tudományos élet van jelen, **nyitni kell a gazdaság felé, és nem centrum kell, hanem rendszer, vertikális kapcsolat a hazai szereplők között.** A jövőbeni konzultációk legyenek tematikusan szervezettek.

Tarrósy István (egyetemi adjunktus, PTE BTK AKK)

A mai és folyamatosan változó Afrikát kell figyelni, regionális, gazdasági együttműködések vannak ott is, és egyre jelentősebbek a regionális, Dél–Dél összefogások, integrációk! Az 54 afrikai állam 27 regionális együttműködésben vesz részt. A felajánlások lehetnének magyar részről: tapasztalatok átadása a demokrácia-fejlesztésről, a rendszerváltásról, a regionális együttműködésről, így a V4-ek tekintetében, és ezekkel kapcsolatos képzések.

Makkay Lila (főosztályvezető, KüM NEFE)

Mivel nincs, ezért kell egy NEFE-stratégia hazánknak. De tisztázni kell, kit akarunk helyzetbe hozni. Jelenleg is 18 országnak nyújtunk segítséget, de ebben vannak olyanok is, amelyekben nincsen semmilyen diplomáciai képviseletünk). Az Afrika-stratégia nem feltétlenül optimista: a NEFE számára meghatározó volt nálunk a 2004-es év, azóta az EU által vállalt értékalapú megközelítés a döntő, hasonlóan, mint 1990 előtt, csak akkor más értékek voltak nekünk meghatározók („béketábor”, „baráti országok” stb.).

A 2007-es decemberi EU–Afrika-csúcson stratégiai egyezmény született az egyenrangú partneri kapcsolatáról. **Az EU-ban a fejlesztési eszközök (European Development Fund, EDF - Európai Fejlesztési Alap, EFA) programozásának döntéshozatalában kellene részt venni, akár az előkészítésben legyünk jelen, kössünk alkuszövetségeket, mivel a kb. 1000 szavazatból csak hattal rendelkezünk, de valamelyik országnak az is kellhet. Sokszor el sem mentünk ezekre, és nem lobbiztunk. Ráadásul a jövőben úgy fest, a párizsi nyilatkozat felé haladunk, amikor már nem lesz programozás, csak rábólintás. A gazdasági-innovációs háttér határozná meg, milyen stratégiát és lobbit kellene kidolgozni. 2008–2013 között hazánk részéről a befizetés az alapba 125 millió euró, összesen 22,5 milliárd eurót költ el ebben az EU, ez programozott pénz, ebben vehettünk volna/vehetnénk részt. **Össze kell gyűjteni az aduinkat, jelen kellene lennünk, a maradék két évet is ki kellene használni. Gyűjtsük össze a magyar kapacitásokat (added values)! Kellene továbbá kockázati tőke hitel magyar vállalatoknak afrikai projektek indításához.****

Teszler B. István (ügyvezető igazgató, HUNDEV)

Együttműködést kell létrehozni az állami, a civil és a for-profit szféra között. Szelekciót a prioritásokban, Afrika eddig nem volt Magyarországon benne, de ez várhatóan az EU nyomására változni fog.

Köles Sándor (igazgató-helyettes, ICDT)

Együttműködés kialakítása az Afrikával foglalkozó civil szervezetek között és a think tankekkel. Partnerség, közös pályázatok az NGO-k, civilek és az üzleti szféra között, mivel sokszor civilek készítik elő, teremtik meg a terepet az üzleti kör számára.

Szilasi Ildikó (munkatárs, AHU)

A Magyar Afrika Platform pontosan a Köles Sándor által szorgalmazott együttműködést valósítja meg a civilek közt. **A civilek segítséget nyújthatnak Afrikában és hazánkban (szakértelem, munkahelyteremtés, az állami támogatások jobb visszaforgatása, „tiszta lappal indulás” a hiányzó gyarmati múlt miatt – esély a szerencsére, aid for trade, beérni az előrébb járó V4 országokat).** Növekvő az érdeklődés az elmúlt években a „celebek” részéről is, műsorokban népszerűsítés, egy kicsit jobban bekerült Afrika a köztudatba az elmúlt években. **Ami gát még most is: a kormány részéről támogatás hiánya (morális, diplomáciai, pénzügyi), az Afrika-fejlesztési stratégia hiánya, a forrásteremtés nehézségei (kevés a pályázat), a társadalmi támogatottság hiánya.**

Hóvári János (globális ügyekért felelős helyettes államtitkár, KüM)

... **Változtatni kell a társadalom tudatosságán: a nemzeti érdek nem összeegyeztethetetlen a külpolitikával és a segélypolitikával. Szinergia kell a rivalizálás helyett az országban a különböző szférák szerveződések, intézmények között, ebben az Afrika-kérdéskör lakmuspapír lehet. Afrika megsegítése, a magyar jelenlét Afrikában és a nemzetpolitika nem ütik, hanem inkább segítik egymást**

III.3. „Soft power” és public diplomacy megfontolások (Tarrósy István)

A Magyarországon diplomát szerzett volt diákok, akik közül többen már vezető politikai vagy üzleti pozíciókat töltenek be, hatalmas társadalmi tőkét jelentenek számunkra. Összefoglalóan relevanciával bír a magyar „puha erő” (soft power) fejlesztése.

A puha erő kifejezést azért érzi megfelelőnek az Ajánlásokat megfogalmazó civil konzorcium, mert ennek alkalmazása hozzásegítheti Magyarországot ahhoz, hogy a külvilág, a nemzetközi közösség számára az vonzóvá/vonzóbbá, fontosság/fontosabbá váljék. Szükséges tehát olyan tényezőkben gondolkodni, ahogyan a fentiekben France Mutombo felvetését idéztük, mint például az oktatási-kulturális kapcsolatok fejlesztése, a tudományos-technológiai együttműködések fejlesztése, a hazánkat képviselni képes intézményhálózat bővítése – elsősorban „addicionális” tételekkel. Ez utóbbira jó példa a németek Goethe Intézete, a franciák Alliance Française (AF) hálózata, vagy a kínaiak Konfuciusz Intézete. A magyar kulturális intézetek hálózata tehát erősítendő, és az AF mintájára a civil oldal bevonásával bővítendő.

Hasonló tételek kifejlesztése Magyarország számára hosszú távon jelenthet továbblépési képesség-fejlődést. Amennyiben e tényezők súlyosa(bba)n szerepelhetnek egy leendő

Afrika-stratégiában, minden bizonnyal más, fajsúlyosabb területeket is – például a gazdaság, kereskedelem, biztonságpolitika, stb. területeit és az azokon mozgó magyar szereplőket – képes lesz helyzetbe hozni hazánk, így pedig valójában „okos erejét” (*smart power*) erősíti meg, fejleszti tovább.

Ugyan érzékelhető módon egyre több afrikai fiatal (azaz még inkább e fiatalok szülei, családjai) képesek európai egyetemeken „fizetős diákokként” tanulmányokat folytatni, hangsúlyosan javasoljuk egy újabb, az afrikai térségekre fókuszáló magyar állami ösztöndíjprogram kialakítását és kiejánlását. Globális világunk feltörekvő gazdaságai, itt most csupán Kínát, Indiát, Oroszországot emelve ki, évről-évre egyre növekvő számban biztosítanak állami ösztöndíjakat afrikai fiatalok számára. E támogatások segítségével az afrikaiak olyan szakképzéseket, tudásokat, végzettségeket szereznek meg, melyek birtokában - és ezt támasztják alá a legfrissebb kutatások, felmérések - az ösztöndíjat folyósított állammal, annak üzleti és egyéb szektorainak szereplőivel alakítanak ki kapcsolatokat, tehát a kétoldalú együttműködések hosszabb távon értelmezhető fejlesztésébe kapcsolódnak be hathatósan - hiszen megfelelően képzettek, és megfelelően sajátították el az ösztöndíjat adó állam nyelvét, mely kritikus fontosságú a kapcsolatok fejlesztésében. Tehát, legyen egy új, átfogó magyar ösztöndíjprogram kimondottan afrikaiknak! A meglévő konstrukciók (akár a MÖB által kezelt keretek) célirányos kibővítése szükséges.

IV. Szektoronkénti stratégiai ajánlások és javaslatok (Szilasi Ildikó Hermina - Morenth Péter - Tarrósy István)

IV.1. Civil szektor (Szilasi Ildikó Hermina)

Kommunikáció

- Javasoljuk a Külügyminisztérium és az Afrikával foglalkozó civil szervezetek közötti kétoldalú, rendszeres kommunikáció megteremtését.
- Ösztönözzük egy olyan kommunikációs terv mielőbbi kialakítását (*információ megosztás, hírlevelek, kontaktszemélyek kiválasztása, negyedéves találkozók*), amely a jövőben biztosítja a civil szervezetek és a Külügyminisztérium közötti információcserét.
- Fontosnak tartjuk a nagykövetségeken és a tiszteletbeli konzuli képviseleteken átmenő, a civil szervezeteket is érintő közérdekű információkról, biztonsági és politikai helyzetről, pályázati lehetőségekről való információ megosztást.
- Szorgalmazzuk, hogy a kommunikációs terv a Külügyminisztérium és a civil szereplők média-kommunikációs csatornáira is kiterjedjen, tehát hogy egymás sikereiről és eredményeiről a különböző hírportálokon, hírlevelekben, honlapokon, médiumokban kölcsönösen adjunk hírt az olvasóközönségeknek.

Működési támogatás, pályázati lehetőségek, mikro-projektek

- Javasoljuk, hogy a Külügyminisztérium a civil szervezetek NEFE programjainak támogatására vonatkozó felhívása a jövőben is kiterjedjen Afrika szub-szaharai régióinak országaira. Továbbá olyan országokat is foglaljon magába a pályázat ahol nincs magyar nagykövetség vagy külképviselet.
- Már elfogadott és futó fejlesztési projekttel rendelkező, a projekt költségvetéséhez pénzügyi keretet részben saját vagy más forrásból is biztosítani tudó civil szervezetek részére társfinanszírozási rendszert javasolunk. Ahol szükséges, a KÜM- NEFEFO járuljon hozzá a költségvetéshez a projekt sikeres lebonyolítása érdekében.
- Javasoljuk, hogy a NEFEFO támogassa azon civil szervezetek afrikai működését, amelyek állandó kirendeltséggel és/ vagy projekttel rendelkeznek valamely szubszaharai afrikai országban. Ezzel megkönnyítve a magyar civil szervezetek afrikai versenyképességét a helyi pályázatokon.
- Javasoljuk az Afrika szub-szaharai régióinak országaira lehívható keret növelését, amely 2010-ben 15 millió forint volt. Kérjük a pályázati döntésekről a pályázó szervezet számára visszacsatolás biztosítását, pozitív illetve negatív kritika megfogalmazását, hogy az hozzájárulhasson adott pályázó jövőbeni sikeres pályázásához.
- Javasoljuk a Nagykövetségeken beindított mikroprojekt pályázati rendszer évenkénti kiírását, a rendelkezésre álló források növelését, valamint a pályázati kiírások nagyobb láthatóságának biztosítását.

Know-how hatékonyabb felhasználása és szakértés

- Javasoljuk a nemzetközi fejlesztéssel valamint Afrikával foglalkozó civil szervezetek és szakértők adatbázisban való megjelenését. Nyugati példára ez egy nyilvános elektronikus roster formájában is megvalósításra kerülhet, a Külügyminisztérium vagy egyéb vonatkozó intézmény honlapján. A szakértői adatbázis segítené a civil szektor szereplőinél meglévő know-how és szakértelem hatékonyabb bevonását, felhasználását.
- Javasoljuk, hogy a Külügyminisztériumhoz beérkező, Afrikát érintő konferenciáknál, előadói felkéréseknél, állásfoglalások véleményezésénél tekintsenek a civil szakértőkre partnerekként és biztosítsanak lehetőséget több szerepvállalásra a jövőben.

Morális támogatás

- Civil szervezetek hiteles megítélését és sikerét Afrikában (*segélyezés, fejlesztés*) és Magyarországon (*karitatív rendezvények, ismeretterjesztés, szemléletformálás, stb.*) a Külügyminisztérium által kiállított hivatalos referencialevelek, támogatói levelek, ajánlások, fővédnöki és egyéb szerepvállalások nagyban segíthetik. Kérjük, hogy a Külügyminisztériumhoz civil szervezetek a jövőben is fordulhassanak hasonló kérésekkel és a Külügyminisztérium továbbra is segítse ezekkel a szerepvállalásokkal, dokumentumokkal a civil szervezetek munkáját.

IV.2. Gazdasági szektor (Morenth Péter)

- **Ki kell/ene alakítani a kormány hosszabb távú Afrika-politikáját**, de legalább is „**Afrika-vízióját**” javaslati szinten.
- **Meg kell/ene fontolni egy külön Afrika-felelős Kereskedelmi Kormánybiztos kijelölését**, aki összefogja az afrikai piac feltárásának, régi kapcsolatok felelevenítésének szerteágazó tevékenységét. Aki a már helyi kapcsolatokkal bíró civil társadalmi szereplőket, Afrikában élő magyarokat, forrás híján legalább „dicsőséggel” motiválva, kialakítja Magyarország afrikai gazdasági kapcsolatait. Felhasználva az uniós pénzügyi forrásokat, ezzel nem terhelve a magyar költségvetést: vagyis „más pénzen más munkaerejét” megvéve/felhasználva magyar kereskedelmi hálózatot állít fel Afrikában!
- **Ki kell/ene alakítani egy információalapú kereskedelemfejlesztési és beruházási tanácsadói intézményrendszer alapjait**, egyesítve az NKH (HITA), ITDH, Turizmus Zrt., AMC, BKIK Afrikai Fejlesztési Szakosztály Afrika Holding Zrt., stb. szerepét.
- **Kormányzati szinten a megerősödött Afrika-figyelmet folyamatosan kell/ene kommunikálni a hazai vállalkozói szféra felé.** Ennek keretében afrikai gazdasági hírportál létrehozása és fenntartása, képzések a vállalkozók számára a nemzetközi fejlesztési támogatások és pályázatok rendszeréről.
- **Magyarország jelenleg is működő kétoldalú fejlesztési programjait, illetve segélyezési politikáját összhangba kell/ene hozni az EU elvárásaival.** Kisebb volumenű, az ország

lehetőségeihez alkalmazkodó programokkal *(például civil szervezetek, önkormányzatok, oktatási intézmények már futó programjainak állami szintű kommunikációjával, ezek erkölcsi, „ingyenes” támogatásával)* hozzá kell/ene járulni a közös elképzelések megvalósításához, ezzel teljesítve az EU ilyen irányú elvárásait.

- **Jelentősebb afrikai országokkal fontos lenne a GVB-k magalakítása**, és a meglévő dél-afrikai GEM-t kell/ene mihamarabb tartalommal megtölteni, a 2011-es őszi találkozóig.
- **Kereskedelemfejlesztési pályázatokon, afrikai lokális és nemzetközi tendereken való részvétel a régebbi EU tagállamok szervezeteivel, cégeivel „alvállalkozóként”** a referenciák megszerzése céljából. Ezen lehetőségek feltárásához, lobbizáshoz fel kell/ene használni az EU tagállamaiban tevékenykedő KGSZ-eket, diplomáciai, nemzetközi pénzügyi és szervezeti képviselőket is.
- **Kezdeményezzük szakmai kerekasztal létrehozását a hazai vállalkozások nemzetközi fejlesztési együttműködési projektekbe történő minél hatékonyabb bevonása érdekében**, így az NKH (HITA), ITDH, AMC, JVSZ, MGYOSZ, VOSZ, BKIK és az Afrika Holding Zrt. szervezetekkel, az európai KGSZ-ek részvételével, a nagyvállalatok képviselőinek, valamint szakértők bevonásával.
- **Cél, hogy a magyar cégek nemzetközi tevékenységükben megerősödjenek, a fejlesztési együttműködési projektekbe aktívan be tudjanak kapcsolódni**, - „alvállalkozóként”, megszerelve ezáltal, mind a tényleges tapasztalatot, mind az elengedhetetlen és kikerülhetetlen referenciákat. Legyenek tisztában a Millenniumi Fejlesztési Célokkal, és aktív partnerek legyenek az EDF és egyéb nemzetközi pénzügyi alapok minél hatékonyabb felhasználásában.
- **Legalább három olyan csoport van az Afrika-EU stratégián belül, amiben aktívan részt kell/ene venni (és amikben Magyarország eddig érdemben nem vett részt):** Kereskedelmi és Regionális Integrációs Partnerség, Energia Partnerség, valamint Tudomány és Információs Társadalom Partnerség. Hatékonyan, szakértők, akár a kialakítandó Tiszteletbeli Kereskedelmi Tanácsosi Hálózat bevonásával, akár civil szervezetek „erkölcsi” támogatásával, részt kell/ene venni az Africa-EU Partnership programokban.
- **A magyar önkormányzatokat be kell/ene vonni a Development Cooperation Initiatives (DCI) lehetőségeibe.** Esetleg „háromoldalúvá” (EU-magyar-afrikai) fejleszteni- a Testvérvárosi Kapcsolatrendszer Afrikában is, majd ezt felhasználva szerezni meg először az „alvállalkozói” szerepet az afrikai programokban, később a referenciákkal felvértezve pedig az EU Alapokhoz való direkt hozzáférést.
- **Tiszteletbeli Kereskedelmi Tanácsosi Hálózat kialakítása Afrikában**, és majd más kontinenseken is a mindenkori külgazdaságért felelős kormányzati vezető irányítása alatt. Hasonlóképpen a tiszteletbeli konzulok jól bevált nemzetközi gyakorlatához, csak ez esetben jutalékos vagy sikerdíjas önffinanszírozó rendszer lehetőségének megengedésével, és a kellő tárgyalási engedélyezés és kormányzati meghatalmazások biztosításával.

- **A kétoldalú politikai, és ehhez kapcsolódóan a gazdasági kapcsolatok élénkítése** magas szintű, államfői, országgyűlés elnöki látogatások beindítása, és delegációk fogadása révén.
- **Magyarországnak hatékonyabb részvétellel kell/ene kivennie a részét az AU tevékenységéből.**
- **Magyarországot vonzóbbá kell/ene tenni az afrikai befektetők számára,** hiszen ma már ilyenek is léteznek egyre növekvő számban!

IV.3. A tudományos-akadémiai terület hozzájárulása, lehetséges szerepvállalása (Tarrósy István)

A 2009 év végén létrehozott pécsi Afrika Kutatóközponttal szakmai szempontból az volt a cél, hogy legyen hazánkban olyan kutatási potenciál, s ennek kifejlesztésével párhuzamosan olyan szakemberképzés, amely képes kinevelni olyan személyeket, akik értik és ismerik Afrika problémáit, egyben lehetőségeit. Ezáltal gazdagíthatják a magyar tudományos teljesítmények sorát e vonatkozásban is, illetve potenciálisan elősegíthetik a magyar gazdaság szereplőinek hatékony és hosszú távon mérhető szerepvállalását Afrika gazdasági fejlődésében (amelynek értelemszerűen hazánkra vonatkoztatott pozitívumai is lesznek).

Társadalmilag szükséges és indokolt az ilyen célkitűzéseket megfogalmazó kutatóbázis és szakemberképzés, különösen azáltal, hogy 2004-es EU-tagságunk óta hazánk ezidáig (csak) nettó befizetője a közösségi fejlesztési politikának,

Fontos, hogy hasznosuljanak a magyar hozzájárulások, még hozzá úgy, hogy minél szerteágazóbb magyar szerepvállalások és teljesítmények kaphassanak teret és terepet az afrikai fejlesztések tekintetében. *(Ehhez a Központ, valamint az általa tervezett BA minor szak, valamint a természetes együttműködés a PTE BTK Történettudományi Intézet „Kapcsolódó kontinensek” elnevezésű akkreditált mesterszakkal, továbbá az ELTE Afrikanisztika mesterszakkal megfelelő háttérrel adhat.)*

Az országos kutatói-akadémiai hálózatban ma közel 40 fő rendelkezik akadémiai fokozattal legalább Ph.D. minősítéssel, és az ajánlások írása idején megindultak az előkészületek egy, az MTA-n belüli akadémiai albizottság létrehozására. Mindez annak érdekében történik, hogy hazánk használja ki a tudományos potenciálban rejlő erőket – elsősorban szinergikus hatások kimunkálására, azaz az ezen ajánlásokban is jelzett multiszektorális, interdiszciplináris együttműködések megtámogatására.

A leendő összkormányzati stratégia tartalmazzon külön fejezetet a tudományos-akadémiai területhez köthető fejlesztésekről, az e területeken mérhető tudások hasznosításáról.

A meglévő Afrika Kutatóközpont koordinációjával egy hazai stratégiát képes megtámogatni a kutatói hálózat úgy, hogy elősegíti a legfrissebb kutatási eredmények elterjesztését a tágabb értelemben vett közép-európai régió vonatkozó kül-, gazdaság- és biztonságpolitikáinak,

fejlesztési politikáinak megalkotási folyamatában. Összekapcsolja a felsőoktatást a munka világgal, szem előtt tartva az eredmények hasznosíthatóságát. A felsőoktatás oldaláról új forrásokat aknázik ki, elsősorban a nemzetközi kutatási források elnyerésével.

A leendő stratégia hozza helyzetbe az e területeken tevékenykedőket a kölcsönös érdekek, hasznosságok érdekében! Legyen lehetőség, hogy a kutatói hálózat tagjai:

- terepgyakorlatokat szervezzenek és végezzenek,
- hazai és nemzetközi konferenciák rendezzenek, tanulmányköteteket, szakmai folyóiratot adjanak ki (e tevékenységek jelenleg is zajlanak) a kormányzat által is fontosnak vélt témákban, területekhez kapcsolódóan,
- ismeretterjesztő tevékenységet támogassanak a széles publikum elérése érdekében

E tudományos potenciál birtokában a kutatók képesek, hogy támogassák a hazai afrikai fejlesztési elképzeléseket úgy, hogy:

- tanulmányok és fejlesztési koncepciókat készítenek, többek között a magyar kormányzat és kormányzati háttérszervezetek felkérésére,
- szakmai képzési, emberi erőforrás-fejlesztési programok tananyagait fejlesztik ki, képzési szolgáltatásokat végeznek,
- hazai és nemzetközi tudományos, szakmai, valamint PPP jellegű együttműködéseket előmozdítják,
- elemző-értékelő kutatásokat végeznek megbízók részére,
- hallgatói, oktatói, kutatói (csere)programokat dolgoznak ki és menedzselnek.

V. Mellékletek

V.1. A kiküldött online kérdőív

KÉRDŐÍV

Mióta foglalkozik az ön szervezete / munkahelye Afrikával?

Mióta foglalkozik Ön Afrikával?

Milyen szektorokat érint ez a tevékenység?

☐ NGO	☐ egyházi
☐ gazdasági	☐ kormányzati
☐ kulturális	☐ tudományos

Egyéb

Milyen jellegű a tevékenység?

☐ biztonságpolitika	☐ diplomácia	☐ egészségügy
☐ emberjogi	☐ fejlesztés	☐ fejlesztésoktatás
☐ globális nevelés	☐ kulturális ismeretterjesztés	☐ kutatás
☐ környezetvédelem	☐ külgazdasági – kereskedelmi	☐ mezőgazdaság
☐ oktatás	☐ szemléletformálás	☐ élelmiszerbiztonság

Egyéb

Ismeri - e Magyarország fejlesztéspolitikáját?

☐ Igen	☐ Nem

Ezen belül Afrika fejlesztéspolitikáját?

☐ Igen	☐ Nem

Mik lehetnek egy sikeres afrikai fejlesztési politika kialakításának gátló / segítő tényezői?

Ön szerint az Afrika téma Magyarországon,

alulértékelt

közepesen értékelt

túlértékelt

Egyetért azzal, hogy Magyarországon szükséges megalkotni egy Afrika fejlesztési politikát?

Igen

Nem

Egyetért azzal, hogy Magyarországon szükséges megalkotni egy nemzeti Afrika stratégiát?

Igen

Nem

Milyen területeket tart Ön fontosnak Afrikával kapcsolatban Magyarországon?
Amivel érdemes foglalkozni...

Ön szerint a kormányzati döntéshozók szintjén az Afrika kérdés,

megtűrt

elfogadott

támogatott

mellőzött

Ön szerint az Afrikával kapcsolatos üzleti lehetőségek a kormányzati döntéshozók szintjén:

megtűrték

elfogadottak

támogatottak

mellőzöttek

Ön szerint az Afrikával kapcsolatos NGO megoldások a kormányzati döntéshozók szintjén:

megtűrték

elfogadottak

támogatottak

mellőzöttek

Ön szerint az Afrikával kapcsolatos egyházi szerepvállalás a kormányzati döntéshozók szintjén:

megtűrt

elfogadott

támogatott

mellőzött

Ön szerint az Afrikával kapcsolatos kulturális és tudományos lehetőségek a kormányzati döntéshozók szintjén:

megtűrték
 támogatottak

elfogadottak
 mellőzöttek

Milyen jövőképet lát jelenleg Magyarország és Afrika kapcsolatait tekintve kormányzati szinten?

0 = nincs együttműködés; 10 = kiváló együttműködés

Milyen jövőképet lát jelenleg Magyarország és Afrika kapcsolatait tekintve kormányzati szinten, 20 év múlva?

0 = nincs együttműködés; 10 = kiváló együttműködés

Milyen jövőképet lát jelenleg Magyarország és Afrika kapcsolatait tekintve üzleti szinten?

0 - 10

Milyen jövőképet lát jelenleg Magyarország és Afrika kapcsolatait tekintve üzleti szinten, 20 év múlva?

0 - 10

Milyen jövőképet lát jelenleg Magyarország és Afrika kapcsolatait tekintve NGO szinten?

0 - 10

Milyen jövőképet lát jelenleg Magyarország és Afrika kapcsolatait tekintve NGO szinten, 20 év múlva?

0 - 10

Milyen jövőképet lát jelenleg Magyarország és Afrika kapcsolatait tekintve egyházi szinten?

0 - 10

Milyen jövőképet lát jelenleg Magyarország és Afrika kapcsolatait tekintve egyházi szinten?

0 - 10

Milyen jövőképet lát jelenleg Magyarország és Afrika kapcsolatait tekintve kulturális és tudományos szinten?

0 - 10

Milyen jövőképet lát jelenleg Magyarország és Afrika kapcsolatait tekintve kulturális és tudományos szinten, 20 év múlva?

0 - 10

Ön szerint a hazai kormányzati szereplőknek mivel kéne leginkább foglalkozniuk Afrikát illetően?

Ön szerint a hazai üzleti szereplőknek mivel kéne leginkább foglalkozniuk Afrikát illetően?

Ön szerint a hazai NGO szereplőknek mivel kéne foglalkozniuk leginkább Afrikát illetően?

Ön szerint a hazai egyházi szereplőknek mivel kéne leginkább foglalkozniuk Afrikát illetően?

Ön szerint a hazai tudományos és kulturális szereplőknek mivel kéne leginkább foglalkozni Afrikát illetően?

Ön szerint a hazai kormányzati szereplőknek mivel kéne legkevésbé foglalkozniuk Afrikát illetően?

Ön szerint a hazai üzleti szereplőknek mivel kéne legkevésbé foglalkozniuk Afrikát illetően?

Ön szerint a hazai NGO szereplőknek mivel kéne legkevésbé foglalkozniuk Afrikát illetően?

Ön szerint a hazai egyházi szereplőknek mivel kéne legkevésbé foglalkozniuk Afrikát illetően?

Ön szerint a hazai tudományos és kulturális szereplőknek mivel kéne legkevésbé foglalkozniuk Afrikát illetően?

Ön szerint a magyarországi Afrikára megalkotandó fejlesztéspolitikának milyen fókuszúnak kell lennie földrajzi értelemben?

Több válasz is adható!

kontinens

Észak - Afrika

regionális

térségi

szubszaharai

országos

Nevezzen meg országokat!

Ön szerint kormányzati szinten milyen fókuszúnak kéne lennie a magyar Afrika politikának?

☐ kontinens	☐ térségi
☐ Észak - Afrika	☐ szubszaharai
☐ regionális	☐ országos

Nevezzen meg országokat!

Ön szerint üzleti szinten milyen fókuszúnak kéne lennie a magyar Afrika politikának?

☐ kontinens	☐ térségi
☐ Észak - Afrika	☐ szubszaharai
☐ regionális	☐ országos

Nevezzen meg országokat!

Ön szerint NGO szinten milyen fókuszúnak kéne lennie a magyar Afrika politikának?

☐ kontinens	☐ térségi
☐ Észak - Afrika	☐ szubszaharai
☐ regionális	☐ országos

Nevezzen meg országokat!

Ön szerint egyházi szinten milyen fókuszúnak kéne lennie a magyar Afrika politikának?

☐ kontinens	☐ térségi
☐ Észak - Afrika	☐ szubszaharai
☐ regionális	☐ országos

Nevezzen meg országokat!

Ön szerint kulturális és tudományos szinten milyen fókuszúnak kéne lennie a magyar Afrika politikának?

kontinens

Észak - Afrika

regionális

térségi

szubszaharai

országos

Nevezzen meg országokat!

Köszönjük, hogy a kérdőív kitöltésével és hasznos válaszaival
Ön is hozzájárult munkánk sikeréhez!

V.2. A stratégiai ajánlás előzetes összefoglalója - állapotjelentés

A stratégiai ajánlási dokumentum előzetes szakmai összefoglalója, mint egyfajta állapotjelentés kiosztásra került a budapesti 21. AKCS-EU Közös Parlamenti Közgyűlés alkalmával magyar, angol és francia nyelven.

Civil ajánlások Magyarország új Afrika - stratégiájához Igény - Lehetőség - Kötelesség

Budapest, 2011. május 16.

A Nemzetközi Humanitárius és Fejlesztési Civil Szövetség (HAND) égisze alatt a magyarországi afrikai NGDO szervezetek alkotta „Afrika konzorcium” – Afrikai-Magyar Egyesület, Afrikáért Alapítvány és Anthropolis Egyesület összefogott, hogy egy multiszektorális stratégiai tervezés és kutatás során *Afrikai Fejlesztési Stratégiai Ajánlás* készüljön, amely ajánlásként szolgál a magyar kormányzat Afrikával foglalkozó, elsősorban kormányzati és miniszteriális intézményei számára. Mindehhez a HAND – „Új hangok a fejlesztésben” pályázat EuropeAid támogatása tette lehetővé a több hónapos hatékony és eredményes együttműködés megvalósulását.

A létrejövő ajánlási dokumentum magyar, angol és francia nyelvű kivonatának ismertetése a 21. AKCS- EU Közös Parlamenti Közgyűlés alkalmával valósul meg, mind helyszíni kiállítói területen május 16-18 között, mind a Concord vitaebédje keretében, 2011. május 17-én 12:15-13:45 között.

A 2010 ősze óta tartó Afrika fejlesztési ajánlás kidolgozásának koordinációs folyamata több lépcsőből állt, és sorozatos konzorciumi szintű szervezések után 2011. február 5-én stratégiai tervezési kerekasztal megbeszélést tartottak a konzorcium vezetői egy stratégiai moderátor részvételével, ahol már az Ajánlás tényleges megvalósulásának lépéseit egyeztették.

2011 áprilisában ezért az Afrikával foglalkozó NGDO-k vezetői, a tudományos-kutatói és az üzleti élet szereplői, kulturális-tudományos szervezetek vezetői, a Külügyminisztérium és a Nemzetgazdasági Minisztérium munkatársai több ízben is tárgyalóasztalhoz ültek. A találkozókön a jelenlévők megoszthatták információikat és tapasztalataikat a magyar afrikai fejlesztéspolitika jelenlegi viszonyairól. Április 13-án egy fókuszcsoporthoz került sor 14 fő aktív részvételével a Magyar Külügyi Intézetben, ahol a különböző szektorok képviselői találkoztak egymással.

Az Afrika-konzorcium Európai Unió projektjének első látható elemeként, a megbeszélés lehetőséget nyitott az ajánlás főbb céljainak és irányvonalainak bemutatására. A szerteágazó érdekek ellenére a jelenlévők egyértelműen megfogalmazták, hogy az első lépés egy sikeres fejlesztéscsoportú stratégia kidolgozásához, az Afrikában érdekelt hazai szereplők közötti kommunikáció erősítése és az információáramlás javítása. Mindeközben egy kérdőív is kiküldésre került azokhoz a személyekhez és szervezetekhez, amelyek Afrika központú

fejlesztéssel vagy a kontinenshez kötődő üzleti, kormányzati és tudományos tevékenységgel foglalkoznak, és biztosítottuk a lehetőséget, hogy további érdeklődők számára is elérhető legyen az online felületen keresztül kitölthető kérdéssor. A beérkező válaszok kiegészítve a fókuszcsoport tudásanyagával és ötleteivel hozzájárultak ahhoz, hogy a készülő ajánlás releváns, reális és a gyakorlatba is átültethető elemeken alapuljon. A stratégia készítésének következő elemeként egy nyilvános fórumot szerveztünk az Afrikai Magyar Egyesület székházában, melyre több mint 80 érintettet hívtunk meg. Ennek során szándékunk volt a lehető legszélesebb körben, nyilvánosan is megvitatni, hogy ki és mit tart a legfontosabb elemnek a készülő ajánlás kapcsán.

Az NGDO konzorcium Afrikára fókuszáló stratégiai ajánlási dokumentuma átlátható tematikát követ, egyben törekszik a szerteágazó információkat és eddig megvalósult szakmai, stratégiai anyagokat, információkat egybegyűjteni, mert ez eddig nem valósult meg semmilyen területen.

Az Ajánlási dokumentum 4 fő alap fejezetből áll, és az első bevezető összefoglalja, hogy miért is születik meg ez az ajánlás (kik, miért készítették), illetve az elkészítés módszertanáról, felsorolva a szereplőket, az együttműködéseket és kifejti azt a globális kontextust, az igényről, hogy egy ilyen anyag megszülessen, Afrika felértékelődéséről, az új dinamikákról. E részben foglaljuk össze Magyarország és Afrika relációjáról, különösen a Soros EU Elnökségből fakadó feladatokat, és az eddigi magyar „stratégia-gyártó” kezdeményezésekről, magáról a folyamatról, amely eljutott mára oda, hogy ez az Ajánlás létrejött.

A következő fejezetben írunk az alapvetően szükséges kommunikációs paradigmaváltás lényegéről, amely véleményünk szerint rendkívül szükségszerű. A harmadik fejezetben a szektoronkénti tudásokat, tapasztalatokat, javaslatokat, és a civil szektornál értelemeszerűen több területen mutatjuk be, egyben felvázoljuk a továbblépési lehetőségeket. Konkrét javaslatokat teszünk a már egyes kormányzati berkekben megfogalmazódó Afrika-stratégiákhoz. Ezzel párhuzamosan az Ajánlásukban szereplő fejlesztési javaslatok egy országos fejlesztési koncepcióhoz is hozzásegíthetik a kormányzati stratégia összeállítóit. Végezetül bemutatjuk még a környező országokból, elsősorban a V4-ek jó gyakorlatait e téren.

A törzsanyagban külön – külön tematikusan kezeljük, hogy egyes szektorokban ma milyen helyzet állt elő, és néhány kiemelt területen, mint az NGO, kormányzati, üzleti szféra, egyházi szervezetek, stb. esetében igyekeztünk kontextusba helyezni az ajánlásokat.

A magyar Külügyminisztérium szakmai vezetése kezdettől fogva nyitott volt arra, hogy aktívan részt vegyen az ajánlás megalkotásában. Történelmi találkozó jött létre április 29-én a Külügyminisztériumban, amikor a minisztérium különböző főosztályainak vezetői, munkatársai, valamint a hazai non-profit szervezetek képviselői közösen tárták fel és mutatták be egymásnak az együttműködés lehetőségeit és határait, valamint megfogalmazták azt is, hogy fel kell hagyni azzal a szemlélettel, amely gátolja a hatékony információ megosztást. Ezért a résztvevők közös szándékot fogalmaztak meg arra vonatkozóan, hogy változtatnak azon a szemléleten, amellyel eddig az Afrikát érintő kérdéseket megközelítették.

Az ajánlásunk megfogalmazása során egyértelművé vált számukra, hogy a non-profit szervezeteknek, a vállalatoknak és a kormányzati szféra tagjainak meg kell találniuk a közös

érdekeket, azonban ez csak kölcsönös nyíltság, elfogadottság, és egyben megfelelőbb kommunikáció mellett sikerülhet. A kutatásunkban résztvevők is egyetértettek abban, hogy Afrika rengeteg lehetőséget és gazdasági potenciált rejt magában, és egy közösen, jól megalkotott stratégiával Magyarország is képes részesedni mindebből, mindezek mellett pedig Afrika fejlesztésével EU-s kötelezettségünknek is eleget teszünk.

E tekintetben egyértelmű kormányzati felelőssége van Magyarországnak, és az Ajánlásokat megfogalmazó, kiterjedt terep-tapasztalattal rendelkező civil szervezetek e felelősségből, kötelezettségéből fakadó feladatok sikeres elvégzéséhez is hozzá kívánnak járulni. Rögzíteni kívánjuk továbbá, hogy a megalkotandó magyar Afrika-stratégia nem merülhet ki abban, hogy a hazai kötelezettségéből fakadó nemzetközi fejlesztési kívánalmaknak/elvárásoknak eleget tesz Magyarország. Az annál többről kell, hogy szóljon, abban a szellemben kell, hogy megalkotódjon, melyet az Ajánlásokat összefoglaló civilek is magukénak éreznek, vallanak – multiszektorális, azaz egyes szereplőket helyzetbe hozó és a szinergikus kapcsolatokat, együttműködéseket előmozdító anyagnak kell lennie!

A 2011. május 3-án megrendezésre került szakmai fórum célja a szektorok közötti kommunikáció és együttműködés szorosabbra fűzése volt. A találkozón a Külügyminisztérium Stratégiai és Tervezési Főosztály és Afrika - Közel-Keleti Főosztályának vezetői ismertették a tárca elképzeléseit arról, hogy a jövőben megfogalmazandó magyar külpolitikai stratégia mely pontokon érinti Afrikát. Ilyen lehet például a biztonságpolitika, a fenntartható fejlődés vagy a világlelmezés kérdése. A vitafórumon a politikai és gazdasági kapcsolatok fejlesztése mellett kiemelt fejlesztendő területként jelentkezett a tudományos-kulturális ismeretterjesztés, és az információs bázisok kiépítésére mutató igény.

A Magyarországon diplomát szerzett volt diákok, akik közül többen már vezető politikai vagy üzleti pozíciókat töltenek be, hatalmas társadalmi tőkét jelentenek számunkra. Összefoglalóan relevanciával bír a magyar „puha erő” (soft power) fejlesztése. A puha erő kifejezést azért érzi megfelelőnek az Ajánlásokat megfogalmazó civil konzorcium, mert ennek alkalmazása hozzásegítheti Magyarországot ahhoz, hogy a külvilág, a nemzetközi közösség számára az vonzóvá/vonzóbbá, fontosság/fontosabbá váljék. Szükséges tehát, olyan tényezőkben gondolkodni, mint például az oktatási-kulturális kapcsolatok fejlesztése, a tudományos-technológiai együttműködések fejlesztése, a hazánkat képviselni képes intézményhálózat bővítése – elsősorban „addicionális” tételekkel. Ez utóbbira jó példa a németek Goethe Intézete, az angolok British Council, a franciák Alliance Française, a spanyolok Instituto Cervantes hálózata, vagy a kínaiak Konfuciusz Intézete.

Hasonló tételek kifejlesztése Magyarország számára hosszú távon jelenthet továbblépési képesség-fejlődést. Amennyiben e tényezők súlyosa(bba)n szerepelhetnek egy leendő Afrika-stratégiában, minden bizonnyal más, fajsúlyosabb területeket is – például a gazdaság, kereskedelem, biztonságpolitika, stb. területeit és az azokon mozgó magyar szereplőket – képes lesz helyzetbe hozni hazánk, így pedig valójában „okos erejét” (smart power) erősíti meg, fejleszti tovább.

A 21. AKCS – EU Közös Parlamenti Közgyűlés közeledtével, valamint a magyar EU elnökség alkalmával megvalósuló pályázat révén érezhetően javult a kommunikáció minősége a kormányzat, a non-profit szervezetek és a gazdasági élet szereplői között. A stratégiai ajánlás és

a szektorális együttműködés a tervek szerint a közös parlamenti közgyűlés után is folytatódni fog a kreatív gondolkodás és az alternatív megoldások keresése szellemében.

A bemutatásra kerülő anyag számos ajánlást fog megfogalmazni a magyar kormányzati és döntéshozói intézmények Afrikát érintő stratégiai elképzeléseire az eddig megismert elképzelések figyelembevételével.

V.3. Mindazok, akik hozzájárultak e dokumentum létrejöttéhez

Angyal-Esze Katalin	Juhász Sándor	Nagy Cinita
Balogh Sándor	Jungbert Béla	Ónódi Krisztina
Benkes Mihály	Kanizsay Endre	Orosz Tamás
Biernaczky Szilárd	Kárai Anita	Papp István
Búr Gábor	Kemecsei Gergely	Pekli József
Csillik Róbert	Kerekes Sándor	Pintér Erika
Emri István	Kirchknopf Ádám	Sárkány Mihály
Erős Barbara	Kiss Judit	Simai Mihály
F. Tóth Gábor	Kisvárdai Tibor	Suha György
Farkas Zsófia	Kocsis András	Surányi Sándor
Flamm Benedek László	Kohári Kinga	Szabó Loránd
Fodor Erika	Köles Sándor	Szalmási Gabriella
Földvári-Oláh Andrea	Krizsák István	Szebenyi Zoltán
France Mutombo	Lakner Zoltán	Szentiványi Balázs
Frank Zoltán	Lerner Balázs	Szerbin Éva
Gál László	Lukács Balázs	Szesztay Ádám
Glied Viktor	Magyarics Tamás	Szilasi Ildikó Hermina
Gulyás Leonóra	Makkay Lilla	Tadesse Eyasu
Gurmai Zita	Maris Zsolt	Tarrósy István
Hakeem Babalola	Marton Bogát	Teszler B. István
Hevesi Ágnes	Marton-John Bernadett	Tóth János
Hodosi Róbert	Valéria	Várkonyi László
Hóvári János	Mazár Ferenc	Vasas Réka
Hrabovszki András	Mészáros Kálmán	William Ejalu
Jaksa Brigitta	Mészáros Zsolt	
John Sessi	Morenth Péter	

V.4. Felhasznált irodalom

Alternatív Afrika Fejlesztési Stratégia (Az Európai Unió közös stratégiájára épülő javaslatként Magyarországra 2009-2010-es Cselekvési Programjához, valamint a magyar Afrika-stratégiához) HAND Afrika Munkacsoport, Budapest, 2008. június 26

Balogh Sándor – Morenth Péter – Lakner Zoltán: Magyarország gazdasági kapcsolatainak fejlesztése Afrikában (stratégiai munkaanyag), készült a Vidékfejlesztési Minisztérium felkérésére, 2010. december 10.

Balogh Sándor – Morenth Péter: Magyarország gazdasági kapcsolatainak fejlesztése Afrikában (stratégiai munkaanyag), készült a Magyar Köztársaság Kormányának felkérésére, 2010. november 11.

Communiqué - First Africa-EU Intercontinental Civil Society Forum (African Economic Cultural and Social Council (ECOSOCC) of the African Union (AU) and the European Civil Society Steering Group on the Joint Africa-EU Strategy (JAES)), Cairo, 10 November, 2010

Csizmadia Sándor - Tarrósy István (szerk.) (2010): Afrika ma - Tradíció, átalakulás, fejlődés, Publikon Kiadó, Pécs

Joint Africa-EU Strategy, Action Plan, 2011-2013

Kennedy, Paul (1997): A huszonegyedik század küszöbén. Napvilág Kiadó, Budapest.
Kopinski, Dominik (2011): Visegrad Countries' Development Aid to Africa: Beyond the Rhetoric (kézirat, szakmai folyóiratban megjelenés alatt)

L. Rédei Mária (2009): A tanulmányi célú mozgás. REG-INFO Kft, Budapest.

Lévai Imre (2003): Kisállamok a globalizálódó nemzetközi rendszerben. In: Hülvely István (szerk.): Kisállamok a globalizálódó nemzetközi rendszerben. Európa Tanulmányok 7. MTA PTI, Budapest.

Magyarország Afrika-politikája - A Geopolitikai Tanács Afrika Kutatási Központja és A Magyar Köztársaságban Akkreditált Tiszteletbeli Konzuli Testület Afrika Tagozata rendezésében megtartott konferencia háttéranyaga, Budapest Four Seasons Hotel, 2004. november 16.

Memorandum - A Magyar Afrikanisták 2. Országos Afrikanisztikai Konferenciája, Pécs, 2007. december 8.

Migrációs trendek, integráció, tapasztalatok. OKRI Szemle. 2011 ősz (megjelenés alatt)

Morenth Péter (2008): A lisszaboni Európa-Afrika csúcs - Kontinensek tanácskozása felemás végeredménnyel, Afrika Tanulmányok, II. évfolyam 2., 41-44.

Morenth Péter (2009): A Millenniumi Fejlesztési Célok helyzete féltávon túl - Nemzetközi jelentések és sajtóvisszhangok alapján, Afrika Tanulmányok, III. évfolyam 3-4., 16-23.

Morenth Péter: Afrika dinamikus fejlődő piacainak lehetőségei - 2010. június 29., kedd, kitekinto.hu http://kitekinto.hu/afrika/2010/06/29/afrika_dinamikusan_fejld_piacainak_lehetsegei

Morenth Péter: Afrika napja - afrikai gazdasági lehetőségek (Belényesi Pállal közösen) - 2010. május 26., szerda, kitekinto.hu http://kitekinto.hu/afrika/2010/05/26/afrika_napja_-_afrikai_gazdasagi_lehetsegek

Morenth Péter: III. Afrika-EU csúcstalálkozó Tripoliban Schmitt Pál részvételével – 2010. december 9., kitekinto.hu, http://kitekinto.hu/afrika/2010/12/09/iii._afrika-eu_csucstalalkozo_tripoliban_schmitt_pal_reszvetelelevel&s=hl

Morenth Péter: Kis pénzből meghódítani Afrikát – 2011. június 17., kitekinto.hu, http://kitekinto.hu/afrika/2011/06/17/kis_penzbl_meghoditani_afrikat/

Morenth Péter: Valami elkezdődött... - 2010. december 8, afriport.hu, <http://www.afriport.hu/hirek/4895-valami-elkezdoett.html>

Preciado, Jaime (2010): Latin-Amerika és a világrendszer: centrum–periféria viták és társulások. Eszmélet. 86. sz. 2010. nyár.

Régi Tamás (2007): Javaslatok a magyar szervezetek Afrika-politikájának kialakításához. *Africana Hungarica*. 2. évf. 1–2. szám.

Rostoványi Zsolt (2002): A terrorizmus és a globalizáció. In: Tóth Péter (szerk.): *Válaszok a terrorizmusra avagy van-e út az afganisztáni „vadászattól” a fenntartható globalizációig*. SVKH–CHARTAPRESS, Budapest.

Suha György (2007): Lehetőség és esély: a magyar–szubszaharai gazdasági együttműködés. *Afrika Tanulmányok*. 2007. I. évf. 2. szám.

Suha György (2008): Magyarország gazdasági kapcsolatainak fejlesztése a szubszaharai térségben, *Külügyi szemle*, 7. évf. 4. szám

Tarrósy István (2010): „Dél-Dél függések”: 21. századi afro-ázsiai kapcsolatok és jelentőségük. In: Glied Viktor - Nagy Roland (szerk.): *Függésben - Kényszerpályán a jövő? Publikon Kiadó*, Pécs. 289-306. o.

Tarrósy István (2011): A globális rendszer „új fizikája” (*kézirat, szakmai folyóiratban megjelenés alatt*)

Tarrósy István (2011): Afrikai migránsok a fejlett világban és Magyarországon (*kézirat, szakmai folyóiratban megjelenés alatt*)

Wallerstein, Immanuel (2003): *The Decline of American Power. The U.S. in a Chaotic World*. The New Press, New York–London

V.5 Szerzőink

Morenth Péter

Budapesten született 1965-ben és iskolás korában évekig élt Tanzániában szüleivel. Az Eötvös Loránd Tudományegyetemen 1991-ben szerzett bölcsészdiplomát politika-elmélet és politikatörténetből, történelemből, és afrikaisztikából. 1992-ben kapta meg az Oxford Brookes University CMS és 1994-ben szerezte meg a Phoenix-i Egyetem nemzetközi MBA diplomáját.

Az egyetemi évek után 1991-től vezető marketing kommunikációs, igazgatói tisztségeket töltött be kormányzati intézményeknél és nemzetközi vállalatoknál. 1993-ban alapítója, majd elnöke a Pricomm PR és Lobbikommunikációs Ügynökségnek egészen 2003-ig.

Ez időben a Magyar Public Relations Szövetség elnökségének tagja és a szervezet alelnöke 3 éven át. 2000-től a Nemzetközi Lobbisták Egyesületének és a 2008-ban alakult PATSZ (*Public Affairs Tanácsadók Szövetsége*) alapító tagja, és előbbinek elnöke. A brüsszeli központú Európai Lobbihálózat (*EULobby Network*) igazgatóságának tagja (2007-09) és évekig tagja az Amerikai Kereskedelmi Kamara lobbibizottságának. 1994 óta rendes tagja a MÚOSZ-nak és más profilú társadalmi szervezeteknek is.

Jelenleg az általa 2004-ben alapított LobbyComm Kommunikációs Ügynökség és 2007 óta az ATDO Global vezérigazgatója és az ATDO Afrika ügyvezetője (www.atdo.eu), és ez évtől az Afrika Holding Zrt vezérigazgató-helyettese (www.afrikaholding.hu). 2008-2010 között az ITDH (*Magyar Befektetési és Kereskedelemfejlesztési Ügynökség*) szubszaharai Afrika képviselője.

Munkája mellett 2002 óta Lesothoi Királyság budapesti konzuli képviseletének vezetője, tiszteletbeli konzul (www.lesotho.hu) és 2004 óta a Magyarországon Akkreditált Tiszteletbeli Konzuli Testület alelnöke.

Emellett a Magyar Afrika Platform társelnöke (www.afrikaplatform.hu), és az „Afrika Tanulmányok” kiadvány szakmai tanácsadó testületének (www.afrikatanulmanyok.hu), és a Pécsi Tudományegyetem BTK Afrika Kutatóközpontjának munkatársa (www.africa.pte.hu), valamint más Afrikával kapcsolatos hazai és nemzetközi szervezetek tagja.

Szakterülete a szubszaharai afrikai régió (kiemelten a SADC országok) szerepe a nemzetközi fejlesztésben és a multilaterális gazdasági kapcsolatok terén, valamint a térség geopolitikai folyamatai, történelme és e régió jelenlegi gazdasági és politikai helyzete. Emellett a hazai és nemzetközi lobbikommunikációs (public affairs) szakma helyzete, tendenciák és szabályozási technikák, törvényi és önszabályozó megoldások a világban.

Kutatási területe a kelet-afrikai szuahéli városállamok kialakulása és fejlődésük a középkorban. A Lesothoi Királyság történelme és politikája, helyzete és szerepe a SADC országok közti relációban. A magyar gazdasági diplomácia lehetőségei a szubszaharai Afrikában, így a fejlesztéspolitika lehetőségei az EDF és egyéb nemzetközi fejlesztési programok keretében.

e-mail: peter@morenth.hu

TARRÓSY ISTVÁN

Tarrósy István (1973, Budapest): politológus, Afrika-kutató, egyetemi adjunktus (*PTE BTK Politikai Tanulmányok Tanszék, PTE BTK Afrika Kutatóközpont, www.africa.pte.hu*), a Publikon Kiadó tulajdonos-ügyvezetője (*www.publikon.hu*).

Tanulmányok, fokozatok:

A PTE BTK Interdiszciplináris Doktori Iskolában politikatudományból doktorált (2009, *summa cum laude*). 2004-ben a PTE BTK-n angol nyelvészetből és nyelvtanításból, 1998-ban a JPTE TTK-n fizika szakán szerzett (MA, MSc) oklevelet. 1998-1999 között a University of Leicester-en (*Egyesült Királyság*) tanult nemzetközi kapcsolatokat és politikai kommunikációt.

Külföldi kutatások, ösztöndíjak:

2000-ben, 2006-ban, 2008-ban és 2009-ben intenzív terepmunkát végzett Tanzániában, Egyiptomban, Gambiában és Kenyában. 2004-ben az Erasmus Link to Norway ösztöndíjasa a University of Bergen-en (*Norvégia*), 2005-ben MÖB-ösztöndíjas a Zágrábi Egyetemen (*Horvátország*). 2010-ben a Japán Alapítvány ösztöndíjával a kiotói Ryukoku Egyetemen (*Japán*) kutatott.

Tudományos munkája:

Kutatási és oktatási tevékenysége között kiemelendők a következő területek és témák: politikai afrikisztika, globalizáció, Észak–Dél és Dél–Dél kapcsolatok, a Kelet-afrikai Közösség, Tanzánia államfejlődése az 1960-as évek óta, regionális integráció Afrikában, afrikai migrációs trendek, a politikai kultúrák összehasonlítása, politikai kommunikáció. 2007 óta kutatási fókusza az afroázsiai kapcsolatrendszer feltérképezése, valamint a sino-afrikai, indo-afrikai és japán-afrikai kapcsolatok összehasonlítása. Az állami és nem-állami szereplők alkotta transznacionális világ egyik legkurrensebb folyamat-együttesét, területét, és a hozzá kapcsolódó, valamint általa generált dinamikák karakterisztikáját és a velük együtt jelentkező alternatívákat vizsgálja.

Testületi tagságok:

2010-től a Brit Királyi Afrika Társaság (*Royal African Society*) tagja. 2009-től a kenyai központú Afrikai Demokrácia és Vezetés Intézete (*IDEA*) tanácsadó testületének tagja. 2004-től tagja a Magyar Politikatudományi Társaságnak. 2007-től az Afrika Tanulmányok folyóirat szerkesztője, a Szerkesztőbizottság elnöke. 2011-től a Central European Africa Studies Review (*CESAR*) folyóirat vezető szerkesztője. A PTE BTK Afrika Kutatóközpont megálmodója, ügyvezetője. Az MTA Köztisztületének tagja (17764).

Kitüntetések:

2006 márciusában a Magyar Köztársaság Ezüst Érdemkeresztjével tüntették ki. 2007 júliusában az indiai City Montessori School (*Lucknow*) Global Youth Role Model Award-ját, 2007 decemberében a Megyei Prima Díjat, 2010 januárjában az oktatási miniszter elismerő oklevelét, 2010 augusztusában „A magyar-afrikai kapcsolatok, valamint a Magyarországon élő afrikaiak érdekében tett erőfeszítésekért” járó oklevelet vehette át, ez utóbbit az Etióp-Magyar Baráti Társaságtól és a Mahatma Gandhi Emberi Jogi Szervezettől.

e-mail: tarrosy@idresearch.hu

Budapest – Pécs 2010-2011